

יום טוב ליפמאן ראקאו
רב ביהמ"ד היכל התורה
ור"מ בשיבת תורה עץ חיים
לונדון יצ"ו

בס"ד א' פ' בשלח שבט תשנ"ה

אל כבוד הרה"ח רמ"מ ויזניצר שליט"א
עורך "נחלת צבי" שלום וכטו"ס.

הנני בזה להעיר על המגילת יוחסין לרבי שלמה מדאלינא בקובץ י. באגרת של ר"א איטינגא מדוקלא נזכר אודות אב"ד רבי ישכר זצ"ל מו"ץ קאליש ומחבר ס' הילולא דפיסחא שהיה בן רבי יהושע אב"ד פודקאמין נין ונכד הפני יהושע, ותמה שם מדוע לא הזכיר הר"ר ישכר דבר זה בספרו. הנה מסורה זו כבר נדפסה על ידי נכד של ר' ישכר הנ"ל והוא הר"ר אלעזר אלימלך הלוי הורוויץ מדולינא בספרים אשר הוציא לאור, ובעיקר בהקדמתו לספר ליקוטי אמרים מכתבי רמ"מ מוויטבסק [למברג תרע"א], ושמה כתב שזקנתו מ' פרימציא בת ר' ישכר הנ"ל בן ר' יהושע הורוויץ אב"ד פודקאמין שהיה דור שלישי להגאון בעל פני יהושע. וכן רווחה השמועה במסורת משפחתנו מדור דור כאשר סיפר לי ש"ב הרה"ח ר' יעקב פיקסלר ז"ל מפה [הארכתי בזה בארחות ישרים פרק יג עיי"ש].

אמנם מסורה זו חדשה היא כי לא הזכירה רושמי צאצאי הפני יהושע. ראה בס' עטרת יהושע [תולדות הפני צאצאיו] לר"ד צינץ לא הזכיר כלל את ר' ישכר הנ"ל, אמנם בע' 49 חושב את ייחוסו של הר"ר יהושע "יהודה" אב"ד פודקאמין ו"טשארטקוב" שהיה בן רבי משה אב"ד טשארטקוב [שהיה חתן הגאון רבי יצחק הורוויץ אב"ד אה"י. - הערה: ואולי מכאן לקח רבי יהושע את השם 'הורוויץ' כאשר מכנהו רא"א הנ"ל] בן רבי שלמה דוב אב"ד גלוגא חתן רבינו הפני יהושע, וכן בס' כתבי הגאונים שחיבר אחד מגדולי הבקאים בייחוס משפחות רבי צבי הורוויץ אב"ד דרעזין ע' 17 מזכיר את ר' יהושע הנ"ל

ומכנהו כאב"ד טשארטקוב ואינו מזכיר פודקאמין, ומונה את ייחוסו הנ"ל, אמנם גם הוא אינו מונה את ר' ישכר מו"ץ קאליש בין צאצאי רבי יהושע יהודה הנ"ל.

ובנוסף לזה יש קצת פירכה לומר שרבי ישכר היה בנו של רבי יהושע יהודה הנ"ל, כי בספר עטרת יהושע וכתבי הגאונים כתבו שהר"ר יהושע יהודה מילא מקום אביו רבי משה בטשארטקוב. והנה רבי משה הנ"ל נפטר בשנת תקס"ט ככתוב על נוסח מצבתו המועתק בספרים הנ"ל, והנה ספר הילולא דפיסחא לרבי ישכר מו"ץ קאליש נדפס בשנת תקס"ד בלבוב ושמה בהסכמות הגאונים מכנים את אבי המחבר ר' יהושע אב"ד פודקאמין בתואר "זצ"ל" הרי שלא היה בין החיים, ואם הוא הוא רבי יהושע יהודה בן ר' משה אב"ד טשארטקוב הנ"ל הרי לא יחזיק ש'מילא מקום אביו בטשארטקוב שנפטר בשנת תקס"ט! [וקשה לקבל מה שאמר לי אחד מיודעי דבר, כי שנת ההדפסה הנרשמת על שער הספר הילולא דפיסחא הוא מוקדם הרבה משנת הדפסתו בפועל מחמת סיבות שונות].

ובנוסף לתמיהת ר"א איטינגא הנ"ל, יש לתמוה אשר אם היה רבי ישכר בנו של רבי משה הרי היה נכדו של רבי יצחק אב"ד אה"י שנמנה על צאצאי הרבי ר' העשל מקראקא כידוע, ובספר הילולא דפיסחא מזכיר את הרבי ר' העשל ואינו מזכירו בתואר 'זקני'.

[אך בזה לבד אין הוכחה מספקת כמוכח]. ומה שמשער הרב בעל ס' דרך הטובה והישרה הנרשם בסוף מגילת היחס, 'אולי היה ר' יהושע בן רבי ישכר בעריש אב"ד פודקאמין' אינני יודע לאיזה רבי ישכר בעריש הוא מתכוין, כי בנו של רבינו הפני יהושע לא נזכר בספרי קוראי הדורות נכגון בספרים הנ"ל] שהיה אב"ד פודקאמין כי אם בפודהייץ, אמנם גם בין צאצאיו של ר"ב הנ"ל אינו נמנה בספרי היחס הנ"ל, ואולי מחסרון ידיעה].

היוצא מכל זה כי אם קבלה היא נקבל, אף שלעת עתה אין לנו פירושים לברר סדר היחס המדויק לרבינו הפני יהושע. [וע"ע בס' מאורי גאליציא ח"ג ע' 288 וע' 425].

ומכאן להערה נוספת בנחלת צבי הנ"ל עמוד ר"ה בקשר להתייחסותם של אדמו"ר בעלזא ז"ע לרבינו הפני יהושע.

רגיל היה ש"ב הרה"ח ר' יעקב פיקסלר ז"ל לספר בשם אביו ר' אברהם ז"ל ממנוקאטש העובדה הבאה, כי כשנפטר אביו של ר"א הוא דודי זקני הרה"ח המקובל רבי חיים גדליה פיקסלר זצ"ל מביסטרא שנפטר בראצפערד, אז אמר ר"א קדיש אחריו בבית מדרשו של כ"ק אדמו"ר מהר"ד מבעלזא ז"ע במונקאטש, אז קרא לו האדמו"ר ואמר לו "מיר זענען דאך קרובים" כי כשנברתי עם אביכם בהיותי בראצפערד, נדברנו וחשבנו איך שהוא נכד הפני יהושע וגם אני הנני נכדו עכ"ל, ואם נצרך לזה העובדה המקובלת שנדפסה בקובץ ע' קלד הרי עפ"י שנים עדים יקום דבר. [אף כי עדיין צריך בירור גדול האין היא הקשר המדויק].

דברי ידידו דושה"ט
יום טוב ליפמאן ראקאו

בס"ד יום ד' משפטים, כ"ד שבט תשנ"ה
לפ"ק

לכ' הרב מ"מ ויזניצר שליט"א.

ראיתי מאמרכם בענין "לשם יחוד" קודם המצוות, בקובצכם (נחל"צ) קובץ י' במבוא. ורציתי לציין עוד מ"מ בענין זה.

בקובץ צפונות (טבת תשנ"ב - קובץ י"ד) עמ' ל"א מובא תשובה על תשובת הבאר מים חיים (בסר"ס שער התפלה), מהג"ר מרדכי רובין ז"ל.

וע"ע בצפונות קובץ ו' (ע' ל"ז). ד' (ע' ס'). ח' (ע' ק"ב). י"ד (הנ"ל) (ע' ק"ט - מדור תגובות - אמירת "לשם יחוד").

וע"ע בסידור "עליות אליהו" (נוסח אשכנז) בתפילת "לשם יחוד" על עטיפת

ואקוה שמ"מ אלו יהיו לתועלת לכם לעניינים.

בכבוד ובכרחה
דוד משה אליאס
ישיבת סלאנים בני ברק

משנכנס אדר מרבים בשמחה

א"כ מוהר"ר מנדל ויזניצר שליט"א.

שלו' וי"ר.

מאוד נהניתי לעבור בין בתרי קובץ י' ובתוך המליצות ראיתי מלאים זיו ומפיקים נוגה. אוסיף גם המשך הזמר נאה ויום בכל העולם שמחים בצאתם ושישים בבואם, ולא אמנע מלהעיר כמה הערות.

א. בעמוד קע"ח מודפס מכתב מהרב מבילגריי בשם מרן מהר"א ומבואר שם דמין בא"י עדיין החזיק בדעתו שגיסו הקדוש ר' פנחס אוסטילער זצ"ל בין החיים וזה נראה תמוה, אך בספר זכרון דבר חן על ר' בעריש אורטנר עמודים 41 - 44, מבואר הענין, שבאמת בחשון תש"ג הוכרח מברק לשווייץ שהגיסים טברסקי נסעו לחותנם וטוב להם שם וזה כתבו בלשון מליצה מאימת הרשעים וכונתם הי' שהלכו לעולמם ונתפרסם אז שר' פנחס נהרג, אך אח"כ בא"י נודע שזה לא נכון שאין הכוונה לר' פנחס אלא לשני חתניו האחרים של מרן מהרי"ר שגם נקראו במשפחתם טברסקי, ולפי"ז חשבו שאולי עדיין הוא בחיים ומשו"ה כתבו מכתב המודפס בנחל"צ לפרסם זאת אולי מאן דהוא יודע מקום המצאם, אך אח"כ נתברר שר' פנחס אמנם לא נהרג בחשון תש"ג אלא חצי שנה אחרי זה באייר תש"ג הי"ד.

ב. בעמוד ר"א מראה הרב יחיאל בויס מקום בענין מה שאמר מהרי"ד מבעלזא על הגבהת קומתו של הברך מים חיים, ובעמוד ר"מ מביא הרב יצחק וויסבלום מדברי שלום מקדיינו בענין זה. ולמעשה בנחל"צ ז' ע' קס"ח כבר נדפס דברי מהרי"ד בשם הרה"צ מפשעווארסק שליט"א. ורציתי לרשום הנוסח שאני שמעתי מזקני חשובי בעלזא, א' שזה ה' מהר"י ולא מהרי"ד אך זה אינו משנה¹ אלא העיקר שאדמור"י בעלזא ה' להם ענין בזה להסתיר הפלאים וכבוד אלקים הסתר דבר משו"ה היו הרבה פעמים מסבירים הענין לפי פשטות בכדי להסתיר הפלא, כן ברוח זה היתה התגובה של מנה"י בשעה שאחד אמר השמועה הזאת של הבאר מים חיים, וממילא יכול להיות הכל אמת, ויותר אין להאריך.

ג. בעמוד ר"י - ר"א. האריך קצת הרב אשר לאנגער בענין מי חלץ לאלמנתו של ר' שמעלקא בן מרן מהר"ש מבעלזא, וכתב בסוף שנסתלק תמיהתי מקובץ ו', הנה בקובץ ח' עמוד קע"א כבר כתבתי שכנראה לקחו ר' מאיר ונדר מספר פאר וכבוד עיי"ש. ואח"כ נודע לי שכן איתא בדובר שלום א"כ זהו המקור שכולם לקחו משם וידוע שהספר אינו מוסמך כ"כ. ואח"כ שמעתי מהרב מנאראל שליט"א, שהי' ל"ע עוד מעשה חליצה אצל נכד מהר"ש ולזה מתיחס התשו' בדברי חיים ועפי"ז נדפס כן בס' באהלי צדיקים.

והנה לידע האמת לאמיתו קשה מאוד אחרי שעברו כ"כ הרבה שנים ולדאבוננו לא נשאו הרבה אפי' מהתקופה האחרונה שקודם המלחמה שיוכלו למסור דברים ברורים ועיקר סמיכתי היתה ממה ששמעתי כמש"כ בקובץ ח' הנ"ל. אלא אחרי שיי"א שהי' שני מעשיות של חליצות ג"כ אינו סתירה וי"ל שר' משה חלץ, ואדרבה עיי"ז נתיישב לי כמה תמיהות אם נאמר שהתשובה בד"ח והתשובה בשו"מ מתיחס לסיפור אחד, הגם שכל התמיהות אינם מוכרחות מ"מ תיוהא קחזינא כאן, לומר שהד"ח מתיחס לחליצת אלמנתו של ר' שמעלקא תמוה

משום התוארים שכותב אליו בתור בחור שזה אינו רגיל כ"כ ועוד כותב שם מחותני ואינו מסתבר שהד"ח ה' מחותן עם בעלזא בשעה שר' משה ה' עדיין בחור, ועוד למה התשובה ממוענת לר' משה האם הוא ה' השואל או מרן מהר"ש. ומצד שני לומר שתשובת השו"מ מתיחס למעשה חליצה של בנו של ר' משה הרבה זמן אחרי פטירת מהר"ש שר' משה ה' כבר בקאריב למה נשאל השו"מ מעיר בעלזא ועוד הוסיף שכן עשו בבעלזא, וצריך לדחוק שר' משה בא לבעלזא לטפל בענין חליצת כלתו וזה אינו נראה.

ע"כ נראה די"ל שהיו באמת ב' מעשיות כנ"ל והתשובה של השו"מ מתיחס לחליצת אלמנתו של ר' שמעלקא וע"ז כותב שכן עשו בבעלזא שחלץ בתור וכפי ששמעתי שזה ה' ר' משה. והתשו' בד"ח מתיחס לסיפור השני של חליצת בנו של ר' משה וזה באמת לא ה' בבעלזא אלא בקאריב, ומש"כ הד"ח על ר' משה מבעלזא אינו תמוה כי כנראה התיחס ר' משה במקורו הקדוש בנו של מהר"ש. וכן אף שהי' לו כבר פסק בזה ממה שנהג מהר"ש אביו מ"מ רצה לידע דעת המחזותן שהי' אז מגדולי צדיקי הדור.

והדברים עדיין סתומים ובינן כך אין בזה נפק"מ גדולה, ודבר אחד עדיין צריך בדיקה אם מתאים הזמנים שהשו"מ כבר ה' גדול כ"כ בזמן החליצה אצל מהר"ש שמרן שלח אליו השאלה כי נולד בתקס"ח והרבנות בלבוב קיבל אחרי פטירת מהר"ש בשנת תרי"ז בשנתו המ"ט לחייו.

ד. בעמוד רי"ט מובא מאמרי ברוך דבר נאה למה מתיחס סעודת מלוה מלכה לדוד המלך. באוהב שלום (תשנ"ד) מר' שלו קמינקער כתוב ג"כ אימרא זו בשמו של ר' שלו בתוספת ששורו אז בסעודה שעשה כל מוצ"ש דוד מלך ישראל חי וקים עיי"ש.

ה. בעמוד רכ"ב מובא בשם אוה"ח הק' שאם אדם לא חטא ה' עולה למעלה "כמו אליהו". כ"כ באוה"ח בפנים בפר' בחקותי, וכתבו שהמקור ילקוט תהלים ושם לא נמצא

אמרי

כ"כ. ולי נראה שהמקור בויקרא רבה אמור כ"ז ד' וכן בקהלת רבה ג' ט"ו ועיי"ש במדרש המבואר שביאר להדיא כן.

ו. בעמוד רכ"ד שואל אחד על הסכמתו של ר' זישא על הנוע"א שכתוב שם ב"ר אברהם, כבר נדפס בזה בקובצי נחל"צ הקודמים ובעיקר בקובץ ב' עמוד קכ"ז.

ז. בעמוד רל"ג שואל הרב אשר ישעי' פרלמן האם למגיד מקוניץ ה' עוד בן כדמשמע מהשטר מכירה, אין לי את הספרים והכלים לבדוק היחוסים, אך מהשטר מכירה אין שום ראיה שר' יעקב יוסף ה' בנו של המגיד אלא ר' ישכר ור' אלעזר היו נכדי המגיד והיתר כנראה שהיו גם יורשים ואולי ר' יעקב יוסף ה' חתן אחד מחתני המגיד והם היו היורשים, וכן בהמשך השטר מכירה בתתימת העדים כותבים אחרי שני האחים הלשון ונ"י, ואולי ר"ל ונכדי דודם והיינו נכדי אחד מחתני המגיד וצריך בירור כל זה עכ"פ מעצם השטר מכירה אין שום ראיה שהי' בנו של המגיד.

ח. בעמוד ר"מ העיר הרב יצחק וויסבלום על מש"כ בקובץ ט' יתום משפתו של ר' משה א"ב מקוניץ ודלגתי דור אחד וכן ששמו ה' אייכענבוים. להוי ידוע לו שכנראה מערבב כאן שני אנשים, זה ידוע אצל משפחת רנד וכן כתבו כותבי הדורות בכמה מקומות בספרים וכן בקונטרס אשרי האי"ש שיצא לאור תולדות הגה"צ ר' אברהם שמואל ראנד מלונדון שלר' יעקב יואל אורינשטיין ה' בן ר' משה א"ב ושם בהקונטרס מובא מאנשים שהעידו שתואר פניו ה' ממש כקנו בעל הבאר משה והוא קרא לעצמו רנד בעת מנוסה.

ומה שמביא הרב הנ"ל שמות אחרים ומשפחה אחרת שאינו ידוע אצל משפחת רנד כנראה שלר' יעקב יואל ה' עוד בן בשם ישראל שלמה ולו ה' בן משה א"ב והוא קרא לעצמו אייכענבוים ואין שום קשר בנקודה זו לדודו ר' משה א"ב שקרא לעצמו רנד.

י. מ. צ. ה.

לכבוד מכון נחלת צבי להרבצת תורה וחסידות.

אחרי אמירת ישר כח על הקובץ האחרון שקבלתי ורב ברכות הצלחה לעתיד וישר חילכם לאורייתא, הריני לצרף בזה הערה אחת.

בחוברת "נחלת צבי" קובץ י' כתב הרב ר' שמואל פרוש הי"ו במאמרו "ימי הפורים לא יעברו" דיוקים בדברי רבה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע מלובלין מספרו קונטרס "דברי חלומות" ובהמשך מביא המעשה מאחד קדוש מפורסם.

וראיתי להביא דברים על דיוקם ע"פ מה שכתב רבה"ק זי"ע במקום אחר (פרי צדיק פר' אמור אות י"א) והענין מובא שם בהרחבת הדבר, ובחזיון הענין דדבר והיפוכו, על ענין הגמ' חגיגה (כ"ו:): שמגביהין השלחן ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ולכן מסיקה הגמ' (שם) שעבור זה יש טומאה בשלחן. וזה לשון קדשו: "וגם הטומאה שהיה בשלחן בסיבת ההגבהה להראותו לעולי רגלים היא ג"כ ע"ד ששמעתי מהמעשה שהיה אצל רה"ק הרבי מלובלין וצוק"ל שנחננו לו לקידוש ע"פ טעות צלוותית מי רבש וכשהסתכל בכוס אמר שהוא כשר, אבל אינו רואה בו הבהירות של כשר וע"כ לא רצה לקדש עליו. ועז"א רבה"ק זצ"ל (כוונתו לרבו הרה"ק רבי מרדכי יוסף צוק"ל מאיזביצא בעמח"ס "מי השלוח" שכפי המקובל, כל מקום שאמר רבנו הכהן מלובלין שמעתי סתם הוא מפ"ק. - א.ר.ג.) כי בדבר שנמצא גם ההיפוך מהקדושה באותו דבר יש בהירות הקדושה, ובדבר שאין בו ההיפוך אין בו גם בהירות

ההכשר עכלה"ק. ויעו"ש כל המשך המאמר בענין זה בפורטרוט.

ועיין עוד בספר הקדוש בית יעקב הכולל (מהרה"ק רבי יעקב זצוק"ל מאיזביצה ראדזין בן הרה"ק המי השלוח זצוק"ל) בפר' תזריע בענין האחרון שמבאר באופן זה ענין נגעים וז"ל: "הענין הוא כי האדם ניתן בעולם הזה במקום שפל, בכרי שימצא בו צעקה שעל ידה יכול להגיע למקום גבוה מאד". ומוסיף שם בהמשך דבריו "וכן מחיה שהוא בשר חי היינו שיש לו גוון חיים לכן יוכל לטמא יותר... והנה על כל זה כלו הפך לבן טהור הוא ונעשה ענג" עכל"ק.

אלחנן ראובן גולדהבר
מכון להוצאת ספרי רבוה"ק
לבית איזביצה ראדזין בני ברק

* * *

בס"ד יום א' לסדר וירא אליכם כבוד ה',
טו"ב אדר ב' תשנ"ה לפ"ק

לכבוד ירידי הרה"ט מפין תורת החסידות
מחסידי וצדיקי קמאי, הרב מנחם מענדל
ויזניצר שליט"א יו"ר מכון נחלת צבי

שלום רב !

חז"ל אמרו שכל דבר שבקדושה צריך עשרה, וממילא עם הופעת הכרך העשירי של הקובץ אשר בשם "נחלת צבי" ינקב, בוודאי כבר אפשר לומר לכל הדיעות את התואר "דבר שבקדושה", כי בוודאי צריך מסירות ללא ליאות להוציא עשרה כרכים, ואם השי"ת עזר לו לכך, הוי דבר קדושה לכל הדעות, ויהא רעוא ששם שזכה להוציא עשרה כרכים אלו יזכה לעזר כהנה וכהנה, וכמעשהו בראשונים כן יהי באחרונים להפצת תורה וחסידות לעורר הלכות להחסידות האמיתית והמקורית כפי שהיא גילמה את מגלה תורת החסידות ותלמידיו הקדושים, ויקוים היעוד הידוע מש"א משיח

להבעש"ט כששאלו אימתי אתי מר, וענה לו כשיפוצו מעינותיו חוצה.

מה שהביאנו הפעם לכתוב כמה מילין דשבת, אף שתמיד בכל כרך וכרך צריך ויש לומר כמה מילין דשבת, הוא האגרת יוחסין למשפחת הגאון רבי שלמה לנדא מדאלינא שהביא בכרך העשירי.

כפי הידוע לי אודות יחוס זה כפי מה שקבלתי זאת מאבי אמי הרב החסיד המפו' רבי בן ציון איינהורין זצ"ל, וזאת עפ"י זקנתו שהיתה שם משפחתה מן הבית "פערל", ששמעה מאביה שרבי שלמה לנדא מדאלינא הנקרא ר' שלמה דער טויבער, היה מפורסם לאיש גדול מאד, שרק לא שמע מה שאנשים מדברים, אבל מה שמדברים מלאכים וקדושי עליון כן שמע, עד שהיה הרבה פעמים בהלכו ברחוב הכרך והישוב, עוצר פתאום ומסדר רגליו ואומר קדושה, והיה אומר ששומע שהמלאכים אומרים שירה וקדושה כעת, וע"כ אומר עמהם.

אך מה שכתוב שם שהיה בן רבי משה, לא אדע, ונראה יותר נכון הגירסא השניה בזה לפי הדורות, כי אבי זקני הנ"ל הרה"ח רבי נחמן איינהורין ז"ל היה לו כתב יחוס ובו היה רשום סדר דורותיו להנודע ביהודא, והיה הוא דור תשיעי, וגם היה נכד הרב רבי שלמה לנדא הנ"ל, אם שזה היה מצד אמו שהיתה כאמור שם משפחתה "פערל" מהבית, ואולי היתה אחות או בת רושם אגרת יוחסין זה שהביא.

על כל פנים, אם יכול לברר לי מי הוא הכותב אגרת יוחסין זו, ומי הם נכדיו היום, מאד אשמח ונוכל להגיע לנקודת האמת באגרת יוחסין זו, ואהיה לו אסיר תודה. ונזכה שיאמר הקב"ה שוב הביאו לי ספרי יחוסים כפי שהיה בשעת גאולת מצרים, וסמכין גאולה לגאולה, שנזכה לגאולתנו השלימה בימים אלו של גאולה.

בברכה ובהוקרה
מאת צבי מאיר פויגל
בני ברק ת"ו

* * *

מנכדיו מצאצאיו לא עמד בנסיון העושר ומחמת העשירות שהי' לו, כבר נעשה משומד רח"ל, וכיון שראה הר"ר אלימלך מה שנעשה אם א' אינו עומד בנסיון העושר ע"כ התפלל תמיד על צאצאיו שהיו עניים ופעל כך בפמליא של מעלה.

(ג) מ"ש בדף רכ"ד אודות שמו של אבי אא"ז הרה"ק הר"ר אלימלך זצ"ל ואחיו הרה"ק הר"ר זושא זצ"ל, שמצינו שהר"ר זושא חתם א"ע במוהר"ר אברהם וידוע לכל ששמו הי' אליעזר ליפמאן. - הנה כבר ידוע מש"כ הרה"ג אב"ד קאלביעל במגילת יוחסין שבסוף ספר מים רבים לאא"ז המגיד מזולאטשוב זצ"ל זי"ע, ששמו הי' אליעזר ליפמאן ומה שהתחכמו המדפיסים זה בכה וזה בכה טעות הוא בידם, ואולי יכול להיות שטעותם בא ע"י ר"ת, עיי"ש באות ט"ו.

(ד) מש"כ בדף רמ"א ששמו של הה"צ ממשלעניץ הי' יחיאל צבי כשמו המלא של רבינו מהר"צ מטורנא ומביא רא"י מספר שם ושארית. - הנה מש"כ בשם ושארית טעות הוא בודאי כידוע לכל נכדיו ושמו הי' רק צבי הירש ע"ש רבינו החכם צבי זצ"ל.

(ה) מה שכתבתם בדף קס"ט אצל תולדות הרה"ק משטעפינעשט זצ"ל שהרה"ק משטעפינעשט הי' חתן הר"ר יצחק רייך זצ"ל חתן הרה"ק הר"ר אשרל מראפשיץ זצ"ל (וכן כותבים כל כותבי תולדות החסידות) - חובה עלי לציין מה שאמר לי פעם כ"ק אדמו"ר מבורשטין שליט"א מה ששמע מהרה"צ ר' יחיאל לאבין האדמו"ר ממאקאווא זצ"ל חתנו של כ"ק מן מהר"א מבעלזא זצ"ל, שהרה"ק ר' אברהם מתתיהו משטעפינעשט זצ"ל הי' חתן הרה"ק ר' יחיאל מיכל מקאלבסוב זצ"ל בנו של הרה"ק הר"ר אשרל מראפשיץ זצ"ל, והרה"ק ר' יחיאל מקאלבסוב הנ"ל הי' חתנו של הרה"צ ר' יצחק רייך זצ"ל, (אביו של האדמו"ר ממאקאווא הנ"ל הי' חתן הרה"ק ר' יחיאל מקאלבסוב, והי' גיסו של הרה"ק משטעפינעשט זצ"ל).

בעזהשי"ת יום ב' בא, ראש חודש שבט שנת תשנ"ה לפ"ק פה ברוקלין ניו יארק יע"א

החיים והשלום אל מע"כ הרה"ח המפורסם כש"ת מוהר"ר מנחם מענדל ויזניצר שליט"א עורך הקובץ החשוב "נחלת צבי"

אתרשה"ט כראוי וכנכון.
באתי בזה להעיר כמה הערות קטנות על הקובץ "נחלת צבי" קובץ י' שי"ל על ירכם

(א) מ"ש בדף כ' אצל תולדות אא"ז הרה"ק בעל באר משה מקאזניץ זי"ע שהי' נחבא אל הכלים והי' מפורסם בשם דער תהלים זאגער, ורק אחר פטירת אביו המגיד הק' קבלו החסידים את מרותו עפ"י פקודת אא"ז הרה"ק החוזה מלובלין. - ראוי לציין מה ששמעתי מכ"ק זקני הגה"צ מוהר"ר אליעזר פלטיאל רייטבלאט שליט"א אבדק"ק שעניצא יע"א מה ששמע מאביו הרה"ק מוהר"ר יהושע אשר אדמו"ר משעדליץ זצוק"ל זי"ע, שהי' מפורסם בשם "דער תהלים זעגער" היינו שחשבו עליו שאפי' העברי של תהלים אינו יכול לאמרו כהוגן ורק מחתך התיבות כמו עם סייף, וכ"כ הי' נחבא אל הכלים.

(ב) מ"ש בדף רי"ח שאא"ז הרה"ק רבינו הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע התפלל על נכדיו שיהיו עניים. הנה הטעם ידוע שהוא כדי לזכות את העולם שיתנו צדקה לנכדי הר"ר אלימלך וזה יהי' להם לזכות. אבל מפי כ"ק זקני הגה"צ אבדק"ק שעניצא שליט"א שמעתי בשם אביו הרה"ק מהרי"א משעדליץ זצ"ל, שפ"א כשהר"ר אלימלך זצ"ל עשה עליות נשמה כדרכו בקודש, ראה ששפטו שם צדיק וקדוש אחד שכבר הלך לעולמו יותר מאלף שנה וכבר הי' למעלה בהיכלות שם, ודנו אותו שירד למטה מן ההיכלות ויצטרך להתחיל עוד הפעם לעלות מהיכל להיכל כאילו רק עכשיו שבך חיים לכל חי, ושאל הר"ר אלימלך בשמים למה מגיע לצדיק זה משפט קשה כ"כ, וסיפרו לו שאחד

ועוד סיפר הרה"צ האדמו"ר ממאקאווא שהמכתב הנדפס בספר אמרי שפר דף ט"ז ובספה"ק אור ישע מהרה"ק הר"ר אשר"ל מראפשיץ זצ"ל להרה"ק מקאמינקא זצ"ל, שכותב שם הרה"ק מראפשיץ בזה"ל: "בדבר הנכבדות המדובר בין בני ר' יחיאל נ"י ובין הרב הצדיק הקדוש מו"ה ישראל מסאדיגערא שליט"א ונגמר בינינו אשר בני מהר"י שיחי יסע בהצלחה לק"ק סאדיגערא על ההתקשרות בעזה"י וכו' עיי"ש, סוכב על שידוך זה של הרה"ק משטעפינעשט זצ"ל.

ובזה אסיים בברכה שתצליחו במפעלכם הנשגב בהפצת תורת החסידות

יצחק ווייסבלום
בלאזמור הרה"צ מוהר"ר מאיר שליט"א
ונכד הגה"צ אבדק"ק שעניצא שליט"א

ב"ה, בחודש ניסן תשנ"ה

כבוד הרה"ת מוהרמ"מ ויזניצור נר"ו

שלום וברכה !

אבוא בזה בכמה הערות לקובץ העשירי
יהי קודש, גדול הכמות ורב האיכות.

א - בעמו' ח' מביא מקור לאמירת "לשם יחוד" מרע"מ כוזה"ק. אך שם מיירי בקיום התומצ"צ "לשם יחוד" קוב"ה ושכינתו, ולא באמירת "לשם יחוד". והנה כתב שם עור, שאמירת "לשם יחוד" נגהה עוד לפני התייסדות החסידות, וכך מפורש יוצא גם מדברי השו"ת תשובה מאהבה סי' צ' (המובא שם להלן בעמו' יא) שזה נתחדש כמאה וחמישים שנה מלפנים, היינו בשנת תט"ו לערך, שנים רבות קודם לידת מרן הבעש"ט נ"ע. לפיכך איני מבין כלל, מה דוחק אותנו לומר שדברי הנודע ביהודא בתשובתו הידועה מכוונים דווקא אל

החסידים אשר מבית מדרשו של הבעש"ט? והרי עוד קודם לידת הבעש"ט היו קיימות כתות חסידים ככל אתר ואתר, וגם בין החסידים בבראד ובפראג היו בוודאי רבים שנהגו לומר "לשם יחוד". עוד אזכיר את אשר שמעתי מהרה"ג הרה"ת רש"ז אליעזר הורוביץ ע"ה (בן הרה"ח רבי איטשע מתמיד הי"ד), שבצאתו את רוסיה בשנת תש"ז, ביקר בספריית העיר פראג, והספרן הראה לו דבר "חידוש": סידור וכו הסכמה של הנודע ביהודא, ומיד בסמוך לה תפילת "לשם יחוד" ארוכה קודם עטיפת הטלית.

ב - עמו' ל"ג: הרה"ק רבי ישראל מפלאצק זי"ע. הנה רבים מחליפים בין "פאלאצק" שברוסיה ל"פלאצק" שבפולין, וגם כאן נשתבשה הכותרת: שהרי הרה"ק רבי ישראל הוא מפאלאצק שברוסיה, וכמפורש גם בספר דברי משה שם: פאליצק (לעומת הגאון המפו' רבי לייב צינץ שהוא מפלאצק שבפולין).

ג - עמו' פ' על יחסי הבעש"ט ובעל הנודע ביהודא, והסיפור מאבדית התכשיטים שאירע עוד בימי שבתם בברודי. סיפור זה מסופר גם בספר בית רבי (חלק א' פרק כח), כפי שסיפר אחד מהרבנים מנכדי רבינו, ששמע מרב אחד ישיש, ששמע בעצמו מר' יעקעבא בן ה"נודע ביהודא". ואחד הרבנים הוא האדמו"ר רש"ז מקאפוסט, ונמצא גם ברשימות הדברים ששמעו ממנו בשמחת תורה שנת תרמ"ו. לפי נוסח זה אירע הדבר כשהבעש"ט בא לביקור אצל הנוב"י, ומציאת התכשיטים לא היתה בעקבות תפילת הבעש"ט, אלא שהבעש"ט אמר להם היכן לחפש. גם תגובת הנוב"י נמסרת שם באופן שונה, עיי"ש.

ד - שם, בקשר לוויכוח הרה"ק משפטיווקא עם הנוב"י - ראה בבית רבי (שם בהער'): זה לא כביר נדפס הוויכוח בשם "דברי נועם", ונראים הדברים מזוייפים, כי מלבר שהדברים יקרי הערך השמיטו, עוד

לתקו"ז תיקון יג (כט, א) ולס' הפרדס שעד עשר ולא תשע (הוא השער הראשון, וראה בפ"ב שם שהביא את דברי התיקונים הנ"ל).

ח - עמו' קי"ט, שהרה"ק מהורנוסטייפלא שילב את חסידות טשערנוביל וחסידות חב"ד, וכך גם הקפיד, למשל, שיהי לו אתרוג מא"י ואתרוג מקאלאבריא. והנה אדמו"ר חב"ד גם הם ה' להם אתרוג מא"י בנוסף לאתרוג מקאלאבריא, ראה: כרם חב"ד גליון א' עמו' 37-39. ועתה אחר הסתלקותו של מרן אדמו"ר מליובאוויטש הכ"מ. החלו לפרסם מה"רשימות" שנמצאו באמתחתו, ובחוברת ד' עמו' 10 מצאנו דבר חידוש, וזלה"ק: "בלילה הראשונה (של חגה"ס תרצ"א) נתן לי (אדמו"ר מוהרי"צ) ב' אתרוגים, מקאלאבריא וארץ ישראל, כאמרו: כן נתנו גם לי. וציוני לברך בתחילה על הקאלאבריא ואח"כ לנענע עוד הפעם גם בשל ארץ ישראל. ולא לפרסם עד"ז עכ"ל", ע"כ.

ט - עמו' קל"ג, מסוף מאמרי נשמת קטע שלם. וז"ל: וראה עוד אשר האריך והרחיב בזה הרה"ק ר"א ראטה ב"מאמר השגחה פרטית" שבספרו הק' "שומר אמונים" (והנוגע לעניינינו בפרט, בפרקים: ו, יג, יד, כא). ויסד שם (בפרק יד) נוסח שיאמר האדם בשעה שאירע לו אפילו דבר קטן כגון שנתהפך חלוקו, ובו מביע אמונתו שהכל בא עליו בהשגחה פרטית, ומקבלו באהבה, ואשר הוא לסיבת עוונותיו, והאדם מתוודה עליהם ומבקש שיהפכו לטוב גלוי עליו ועל כל ישראל. ובזה מקיים האדם כו"כ מצות עשה מן התורה ומדברי קבלה, ובהן: מ"ע דאמונת ההשגחה הפרטית מהפס' "אנכי". מ"ע הדצוקת הדין מהפס' "וידעת היום והשבות אל לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך" - הידיעה וההכרה שכל היסורים הם לטובתו. מ"ע דוידוי ותשובה. ומהפס' "חסד ומשפט אשירה" - שאת הכל יקבל בשמחה, אם חסד אשירה ואם משפט אשירה. ויכונן השי"ת לשוב אליו בתשובה שלימה ואמיתית. לדבקה בו ובעבדיו

זאת כתוב שם הרבה זלזולים מהגאון משפטיווקא להנוב"י, ואין זה דרך רבותינו הק' לזלזל בכבוד בעלי תורה, ובפרט גאון וצדיק כהנוב"י. והנה אצלינו נמצא הוויכוח בכתב יד בחריפות גדול ובלי זלזולים ואדרבה כו', וחותר האמת ניכר עליו, ואי"ה נדפיסנו ויראו ההבדל כרחוק כו', עכ"ל.

וכנראה שהיה לפניו הנוסח שהדפיס הגרא"ת נאה ע"ה בשם "דברי צדק" (ירושלים תרצ"ב), וכתב שם בהקדמתו: ויש בו שינויים גדולים מאלה שכבר נדפסו, וכמעט פנים חדשות באו לכאן, כי כמה דברים חדשים באו בהמאמר הזה, וכמה דברים שנדפסו לא הובאו בזה. ובפרט שבוזה מפורש הקושיות שהיו להנוב"י על ה"תולדות" מה שלא נזכרו כלל בהמודפסים, ואפילו אלה הדברים שנאמרו שמה ונשנו כאן, באו בסדר אחר, וכל השאלות והתשובות משולכות אשה אל אחותה. וגם הסגנון מנומס כלפי עמוד העולם הגאון בעל נוב"י זצ"ל, עכ"ל.

ה - בשני מאמרים בקובץ הנ"ל, חוזרים ונשנים כמה פעמים ביטויים אודות "כיבושי" הבעש"ט נ"ע. ואף כי קשה לשלול ביטוי זה באופן חד-משמעי, אולם לענ"ד ראוי לצמצם את השימוש בו. בימינו נתפס הביטוי "כיבוש" כהשתלטות וחיוק מעמד אישי, ואילו הבעש"ט עסק בהפצת עבודת ה' בדרך הקודש אשר הורוהו מן השמים. ויש לזהר מנתינת מקום לטועים לטעות, ודי בכך.

ו - עמו' ק"ד, עה"פ הצילני מדמים אלקים, ראה במאמרי הנדפס בגליון הנוכחי בעז"ה.

ז - עמו' קי"ד, "יעקב מלגאו ומשה מלבר" - לא מצאתי עדיין מקורו של מאמר זה, עכ"ל. בלקוטי תורה לאדמו"ר הזקן (פר' פנחס עת, ג): איתא בזהר משה מלגיו שהוא רע"מ ויעקב מלבר, עכ"ל. ובהערות מרן אדמו"ר מליובאוויטש הכ"מ במקו"א מציין

הצדיקים עושי רצונו, ובזכותם יגיעונו אל טובות וחסדים נראים ונגלים בעיני בשר.

י - בעמ' ק"ג, קנ"ג, קס"ב נדפסו מכתביהם של הרה"ק מקאפוטט, ניעזין ורעיצא. וחבל שלא נזכר שכולם הם מאוסף שברדון אשר בספריית ירושלים, וכולם נדפסו כבר במדור "הכתב והמכתב" אשר בספר מגדל עז.

יא - עמ' רל"ז, מרן הגה"ק החידושי הרי"מ זצ"ל אמר, שכל ההשגות שהשיג האר"י הקדוש זי"ע הי' ע"י שמחה, עכ"ל. דבר זה מפורש בהקדמת ספר חרדים (תנאי המצוה, התנאי הרביעי) וכן גילה הרב החסיד המקובל כהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו, שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקודש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית. וכך גם בשל"ה (עשרה מאמרות דף מט, א ובסוף פר' כי תבוא), בהקדמת שער המצוות ובשער רוח"ק, שערי קדושה בכ"מ, ראשית חכמה (שער האהבה פ"י), ועוד. ומובא גם בספרי חסידות מרבנו הזקן ואילך - ראה הנסמן בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי ח"ג עמ' אר"פ - אר"פ א.

ויהי ה' עמכם להצליחכם בכל אשר אתם עושים להפצת דעת החסידות.

יהושע מונדשיין
עיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה שלהי אייר תשנ"ה

כבוד הרה"ח הנעלה מוהרמ"מ ויוניצר שליט"א

שלום וברכה !
בימים אלו עיינתי בספרו היקר "משנת חסידים", אשר בו שם שמות בארץ, שם ושארית עולם ל"תורת החסידים הראשונים",

האריות שבחבורת בני היכלא קדישא דמרן הבעל שם טוב נ"ע.

והנה מצאתי ראיתי, כי במדור "אמרי נחמני" המיוחד להרה"ק ר' נחמן מקאפוטט, נפקד משל ממשנתו אשר הובאת בספרי חב"ד.

ולחיבת הקודש הריני להעתיקו מהסה"ק "דרך חיים" למרן אדמו"ר האמצעי מליובאוויטש נ"ע (שער התפילה אות לו):
יושבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל כו', שכל זה מדבר בנשמה האלקית שיושבת בחשך וצלמות במאסר הגוף כנ"ל. והנה מבורא למעלה במשל הבן שיושב בבית האסורים, שכאשר יזכור על אביו כשהי' בהיכלו כולו אומר כבוד וגדולה וכל טוב היותר עליון, ועתה יושב בבור בעירוס וחוסר כל ואסור בידיו ורגליו כו', יתמרמר בנפשו ביותר ויבך בכי גדול מאד מאד, אזי יתעורר רוח האב הרחמן דרוח אייתי רוח כו', ובפרט אל בנו שמעצמו ומהותו נמשך כו', ורחמי האב מרובים, ויצו חסדו להוציא הבן מן הבור בעת רצון וחסד כו', אך כאשר ישתקע ישיבת הבן במאסר ההוא, לא יגיע לכלל התכונות בעוצם ירידה כזו, וידמה לו שגודל מבטן אמו בבור הזה כאילו לא היה בן מלך מעולם.

וכידוע המשל בזה במלך ששלח לבנו בנעוריו לארץ מרחקים ששם דירת בני אדם למטה בעומק הארץ במערות גדולות לאורך ורוחב כמה מילין, ואין יודעים מאור השמש ותבואת ארץ כלל, רק שיש חלונות במערה עוברים כלפי מעלה בצמצום, ששם נשפע להם כל מזון ומחיה לחם אפוי ובשר ודגים ויין וכל לבוש הצריך. והיה עת מיוחד ביום שיתקבצו הכל לקבל השפע לחם ומזון מהחלונות בלתי ידעו מאין בא להם זה. וירבו הימים באותו אופן, עד שנעשה להם כטבעיות ממש, ויולידו בנים ודור אחר דור. עד ששלח המלך את בנו לשם, וירא בשמחתם בכל מיני תענוגים ובלתי יודעים מאומה, ושאלם מאין הלחם הזה, ומשיבים כך היא הבריאה בטבעיות כו'. ויאמר להם שחסרים אתם מכל טוב הארץ ומאור השמש ותבואת הארץ, כי יש עולם ומלואו כו' ויש

שליט"א שלום וברכה וכל טוב סלה ! זאת נחל"ת עבדי ה' - צב"י וחמיד ורגיג דילאון באורייתא !!!

ברצוני וברשותכם הנני להעיר כמה הערות שהעליתי במצורתי לפום ריהטא. וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

(א) בקובץ חלק י' - כל עשירי יהי' קודש. מביא בענין המפורסם, אודות אמירת לשם יחוד המקובל אצל החסידים, ואילו הגאון הנוב"י התנגד לזה, רציתי לציין דגם אצל חסידים היה מי שדעתם לא נחה מאמירת לשם יחוד, ולדוגמא אציין, דבשפע חיים מכבד"ק מרן אדמו"ר מצאנז זי"ע ועכ"א, מביא מה שאמר לו אביו הק' זי"ע, ששמע מזקנו מרן הדברי חיים זי"ע ועכ"א חל"ק, זייער גערעכט איז גיווען ר' יחזקאל (הנוב"י) קומט אריין א פראסטאק א קאניאש אין ביהמ"ד אין שרייט לשם יחוד וואס יחוד וואס קוב"ה וואס שכניתה... ודו"ק. ומדי דברי בו זכרתי מה שמוכא בישמח משה פרשת שמות על פסוק זה שמי לעולם (אופן ד') שבאותיות מצוה רמז שם הוי' ב"ה וב"ש דאותיות מ"צ בא"ת ב"ש מתחלפים לאותיות י-ה נמצא שיש אותיות י-ה ברמז ו-ה בגלוי (ויש בזה רזין דרזין למה אותיות הראשונות רק ברמז ואותיות השניות במפורש) וע"י קיום המצוה מתייחד שם י-ה ב-ה ודו"ק.

(ב) בתולדות מהרה"ק הרי"ש זצק"ל ראב"ד הימנא כותב בין השאר כידוע שאצל הרבי רבי מענדעלע זי"ע שררו הפחד והיראה, רציתי להאיר ממאמרו קודש שאמר, הלבנה ככל שהוא מתקרבת להשמש אורה הולך ונחסר, כך גם התלמיד, מושך יותר שפע קודש מרבו אם עומד מרחוק באימה ובריאה, ובשם הרבי רבי בונם זצק"ל איתא, מורא רבך כמורא שמים דיהיה לך כ"כ מורא רבך כיראת שמים שלו ! ...

(ג) במאמרו הנפלא של ר' יחזקאל סלומון הי"ו מצטט שם אודות הגר"י עמדין זצ"ל שתמן בחסידות, ראוי לציין דבנו הג"ר רבי

בורא הכל ושלט בארץ. וילעגו לו כו'. וישב עמהם ימים רבים, והוא נאנח ומיצר על העדר האור, והמה תמהים מאד עליו, ויבך מאד מאד, ובתוך הבכי לקח הכנור ונגן בשמחה וטוב לב מאד. ונתמחו יותר. והשיבם, אתם בחשך הזה תשבו לעולם, כי לא ידעתם מן האור בתולדתכם מבטן. אך אני מצפה לישועה מאבי המלך, שיוציאני מבור תחתית הזה לראות באור עולם ומלואו, ולפנים צערא אגרא כו'. והנמשל עמוק הוא (בשם הרב הק' ר' נחמן מקאשב). עכ"ל.

ועי"ש שמאריך בביאור הנמשל ברברים מתוקים כדרכו בקודש, מענין ירידת הנשמה האלקית לחשכת העה"ז שבו האלקות מוסתרת בתכלית ההסתור. אך מובטחת עלייתה מבור זה "בכל חודש ושבת ובכל תפילה בכל יום", ולכן תגיל ותשמח הנשמה, וזהו ענין הרינה שבפסוקי דזמרה וכו'.

ועוד יש להוסיף בסה"ק הנ"ל במדור שבט מיהודה להרה"ק ר' ליב פיסטינער נ"ע, את שני המקורות שצויינו בנחלת צבי גל' עשירי (עמ' סט) מהצל"ת ליומא וברדוש ליוהכ"פ, והוסף עליהם את המובא בס' דרושי הצל"ת (דרוש י"ט לעשיית דף כט, ד): והנה משל שמעתי על כיצא בזה מהמנות החסיד המוכיח מוה"ר ליב פיסטינער זצ"ל, משל לחנוני המקיף וכו', והנמשל החנוני הגדול, הוא הקב"ה המקיף לכל באי עולם וכמ"ש בפרקים החנות פתוחה והחנוני מקיף והפנס פתוח וכו'. עכ"ל הצל"ת שם.

ברכת הצלחה בעבודה"ק באור החסידות.

יהושע מונדשיין
עיה"ק ירו"ו

חודש אשר רפואות בו מצויות (איי"ר אני ה' רופאיך)

לכבוד מערכת הקובץ הנפלא "נחלת צבי" והעומד בראשה הרה"ח הרמ"מ

מאיר ז"ל ענה להבעש"ט על שאלתו אליו ומתארו ... אלוף ביהודה ובישראל עושה חיל קטן וגדול שם הוא ממציא מזור ותרף לגבר אין איל גדול הוא בששך ושם לו ברכת וגבר בכל הרב המופלג המפורסם וכו'... ובדרך אגב נכון לצטט מה שלא ידוע כ"כ דאביהם של האחים הקדושים רבי שמעלקא ובעל ההפלא"ה ה"ה רבי צבי הירש ז"ל אבדק"ק צורטקוב יע"א, הגם שלא היה שייך לתנועת החסידות היה לו יחסים מצוינים עם הבעש"ט והעריצו אחר את משנהו. והגר"א אמר על הריבי רבי שמעלקא זי"ע לכולהו אית להו פירכא - לבר מדרשמואל כלומר כולם לא נראו בעיני (כידוע!) חוץ מדרשמואל!...

(ד) במרוג הגות ורעיונות מר"י מונדשיין הי"ו בענין ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי. ומבאר שם דכשיש לאדם רק קצת יסורים כגון הושיט ידו לכיס כבר צריך לפשפש במעשיו ולחזור בתשובה, ובוזה אפשר להבין המאמר כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, והלוא עינינו הרואות דכמה וכמה צדיקים וקדושים דמה גם שלא עשו עבירה, אלא אפילו על המקום שבו נעשה עבירה לא יכלו לעמוד שם, אלא דאם הנ"ל נחשב כיסורים, ובוזה אינו מרגיש לעבור עליו לקבלהו בשמחה וזה נחשב כעבירה חמורה, כדברי רביה"ק דכל התוכחה והקלות (כביכול! כידוע מצדיקים ואכמ"ל) הוא בא משום העדר שמחה, כפי שמעידה התורה"ק בעצמה תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה (דברים כח) והבן.

אבל לכאורה אינו מובן דאיתא בספה"ק דאם יש לו לאדם מכל טוב ומכל טוב צריך לחשוש אולי משלם לו לשונאיו אל פניו להאבדו.

ושמעתי מכבו"ק אדמו"ר מוויזניץ שליט"א - עת ששהה בארה"ב - דכשמבקשים באנא כח ברכם שזה מורה על כסף, צריך מיד לבקש טהרם, שיהי' לו מחשבות טהורות, ורבה"ק משינוא ז"ל שרף פעם סכום ענק מאד והתנצל דמפריע לו

מתפלתו! וגם אצל הדברי חיים זי"ע אירע ג"כ כמה פעמים ואמר דאינו יכול להתפלל כל זמן שנמצא כסף ברשותו. וכבו"ק מרן אדמו"ר זי"ע ועכ"א הרבה להביא בשפע חיים בשם רבה"ק החווה מלובלין זי"ע על הפסוק (משלי י, כב) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה, היינו שיש כשהקב"ה משפיע שפע ברכה ממקור כה גבוה וקדוש, אשר לא זו בלבד שאינה גורמת לבוא ח"ו לידי וישמן ישרון ויבעט אלא אף זו שהברכה היא עוד מביאה בעקבותיה התעוררות של קדושה ויר"ש, (ועיין בב"ח סימן ר"ח לענין נוסח הברכה ונאכל מפריה ונשבע מטובה) (ועיין לידידינו הרה"ג רבי יחיאל ביום שליט"א במקור שורש דברי הרה"ק מלובלין זי"ע בבטאון "צאנז"), עכ"פ ראינו דלאו כל אדם שיש לו מכל טוב בא השפע ממקום קדוש.

ולהעיר דמובא בדברי יחזקאל מהרה"ק משינוא זי"ע (אשר הרה"ק מבעלזא זי"ע אמר בלש"ק יעדים ווארט פון ספר דברי יחזקאל איז מלא רוח הקודש) דסגולה למי שקבל מכה או שיש לו איזה כאב או איזה מיחוש שיאמר הפסוק ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי, ובזכות זה ישלח לו הקב"ה מזור ורפואה. ואפשר להוסיף על דעת קדשו, דאולי הכוונה בזה דידוע מרבה"ק הריבי רבי אלימלך זי"ע, דאיך יכול צדיק לבטל גזירה אלא דידוע דמאתו לא תצא הרעות אלא מחמת חטאיו נפסקו הצינורות ונתהפך ל"ע לרעה לו. והצדיק מתקנן, למשל מנגע, הצדיק מחליף האותיות ועושה מזה ענג כידוע, ובוזה הוא אומר ראה עניי והשי"ת לא רוצה לשלוח לו רעה כנ"ל אזי מזה נתרפא, ודו"ק.

או י"ל עפ"י דברי הישמח ישראל פרשת תזריע, דכשיש ח"ו לאיש מישראל איזה צער אזי סימן שאין בו הכרת אלקית, דאם היה לו, לא היה מצטער דהיה מכיר רטוב הוא לו, וזה אפשר כוונת הדברי יחזקאל שיאמר ראה עניי והכוונה הוא דמתפלל להשי"ת ראה שזה עניי ועמלי ואין אני מכיר שזה לטובתי, ע"כ ושא לכל חטאתי כי רק חטאתי גרמו זה.

(ה) לקובץ חלק ט' תשעה ירחי לידה, דהשומע תורה מפי צדיק יכול לפרות ולרבות אצלו (הבעש"ט).

המאמר מכבוד הרה"ח רצ"ה וויזניצער ז"ל החסידות מהי? רצוני להעיר ששכח לצטט המעלה הנשגבה היושבת ראשונה במלכות החסידות, והעבודה הקשה שעובדים על זה וזהו מדת השמחה, ובמאור עינים במסכת ברכות, וז"ל כנודע מזה כי העצבות היא גרועה עד מאד מאתר שהיא בבחינת עבודה זרה שלכן נקרא עצבות מלשון עצבים (עצביהם כסף...). וז"ל בהנהגות כי העצבות היא קליפה המכלה את עבודת השי"ת, וידוע דהרח"ו בספרו הק' עץ חיים מזהיר למי שלומד חכמת האמת להתרחק מעצבות כמטחוי קשת ולידבק בשמחה. ובספה"ק איתא דעצבות שורשו מדת אפיקורסות, והשרף מקוצץ זי"ע אמר כי בשמחה תצא מכל הצרות ברוחניות ובגשמיות. ובאהבת שלום איתא על הפסוק ועתה אל תעצבו דאין ועתה אלא תשובה ותשובה ופשפוש במעשים אסורה להיעשות בעצבות אלא בשמחה ובטוב לבב (ועיין בקונטרס הליקוטים ח"א - וויזניץ), ושמעתי מפה קודש מרן האמרי חיים זי"ע דר"ת של ישמחו השמים ותגל הארץ היא שם י-ה-ו-ה דידוע דזה מורה על רחמים, דאם אחד שרוי בשמחה אזי אפילו הוא במצב של הארץ יש לו עוד תקוה (ואם לאו יכול להיות בבחינת חרב חדה מונחת בצווארו דאין לו עוד תקוה). ועיין לכבו"ק אדמו"ר זי"ע בשפע חיים ח"כ תוכן ד"ת של שמיני עצרת בלילה דמבאר גודל מעלת השמחה! - ואטו כי רוכלא איזיל ואיחשוב - ומסתמא אגב חורפיה לא דק.

ובאמצע המאמר בד"ה ועוד נכלל בענין, והחסרון שלו הוא שיוודע לבקר ולהקשות ונמצא שהוא מהרהר אחרי רבו וכאילו מהרהר אחרי השכינה ח"ו, רציתי לבאר בדבר נפלא דאיתא בשם הרה"ק רבי פינחס קוריצער זי"ע דשינה מביא רוח שטות (וידוע הפתגם ממרן הדברי חיים ועוד צדיקים דעילוי כשם שיכול ללמוד יכול לישון במהירות, ואפשר משום זה?) ואיתא במג"א

סימן ש"א סק"ז דמצוה להקביל פני רבו ברגל חיובא הוא, ובשבת ור"ח הוא מצוה לקבל פני רבו, ואולי משום זה מצוה לישון בשבת יותר מכל ימי החול כגון אחה"צ, וכגון לאחר זמן תפלה, משום דמביא רוח שטות ובשב"ק צריכים לזה כדי שלא להקשות ולהרהר אחר רבו כמאמר מרן אור שבעת הימים הבעש"ט זי"ע דאחרי כל מדרגותי מניח אני אותם ואני מאמין כפתי, וכמאמר הקרצקאי זצ"ל שכן ארץ ורעה אמונה. ועוד ראה באמרי פנחס דשינה הוא קטנות המוחין, וטוב להתרבות הצדיקים דאיתא בישיבת ישראל (אלכסנדר) פרשת תזריע בשם הבעש"ט כי אחר קרי"ס באו ישראל למדרגות גדולות ומחמתם לא יכלו לבטל א"ע לרבם מרע"ה עיי"ש.

בענין לישון בשב"ק עיין באמרי פנחס שער ג' אות ר"ח וזהו כנגד תורה שבע"פ שיש בה ס' מסכתות (?) ובמדרש פנחס אות א' דשב"ק הוא אור של ל"ו מסכתות ובתרי אנפין נתגלה האור הגנוז (עיין בני" - שבת נר שבת). אבל לכאורה המעיין בזרע קודש פרשת קדושים אמר שם דדע"ת מורה על התחברות וזה מנגד לכאורה להנ"ל, אלא אפשר לבאר עפ"י הדברי יחזקאל בפרשת וישב על הפסוק וימאן, ויאמר, והקשה שבתחלה היל"ל ויאמר, ותירץ דעל תיבת וימאן יש בנגינת הטעם שלשלת, הנקרא בשלש תנועות, לרמוז דאם בא ח"ו לידי נסיון יתחזק נגד היצה"ר באמונה בלבד, ואח"כ יכול לבקש טעמי הדבר, כמאמר הדברי שמואל (סלונים) מי יתן טהור מטמא לא אחד. ובוזה גם צריכים אצל התרבות הצדיקים קודם להשליך כל מדרגותיו ולא לבקש מדרגות רבו אלא שתייה פתי ומאמין, ואח"כ יכול לבקש מדרגות וזה אכן חכמה גדולה. ואגב נזכרתי דאיתא מהחיד"א דמי ששונה יין ומריח בשמים בתדירות הוא פקח, ולמה? אלא לפי דרכינו יבואר היטב דאיתא בחז"ל שתיקה יפה לין ועל הבשמים נאמר מפני שהקול יפה לבשמים ואכן מי שיכול להיות בשתיקה בקביעות, אכן פקח הוא, וגם על הגמ' בשעה שתיקן שלמה הע"ה עירובין ונטילת ידים יצאה בת קול

ואמרה, בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ומפרש השרף מקוצק זי"ע, משום דעירובין הוא התחברות עם בנ"א, ונטילת ידים הוא ההיפוך, וזה הוא החכמה. ועיין בספרי אדמור"י בעלו זי"ע על הפסוק והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם עפ"י דרכינו הנ"ל, וגם מוכן בזה דאיתא במאור עינים בדברות האחרונים כשלומדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים הרי"ז בבחינת השתטחות על קברו, ואתדבקות רוחא ברוחא, ומהאדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זצ"ל מובא מאמר באריכות בענין השתטחות על הקבר ממש, ואפשר לומר הנפק"מ איזה סוג בן אדם, אם הוא כבר במצב של זיכור לו יום המיתה או במצב של ילמוד תורה, ואכמ"ל, ובפרק ב' מהנ"ל אות ב' דמדת הכנעה הוא הא' והת' בחסידות וזה התפשטות הגשמיות ראוי לציין מספר דברי משה (שיצא לאור ע"י המכון) פרשת בא ד"ה והנה, ותראה גדול הכנעה של מרן הבעש"ט עיי"ש.

(ו) קובץ חלק ח' - במאמר בענין רעוא דרעיון מר' יעקב הלר הי"ו, רצוני להוסיף ענין נורא המובא בישיבת משה פרשת ברכה עיי"ש ואני אכתוב רק כמה מילין יקירין, וז"ל וזה שיסודו בזמירות (ומביא מקורם דקבלה בידי דהזמירות שנתפשטו בישראל נאמרו ברוה"ק) ראותו כי כן אדומי העוצר יחשוב לו בכצרה, וכווראי בשעה שמזמרין אותו סיבה מאת השם לשלוח את השטן, הוא היצה"ר, וכיון שהוא אינו אז באותו השעה, הנה העת והעונה אהבו את ה' כל חסידיו, כי הוטר המונע והמעכב כי אמונים נוצר, עיי"ש באריכות, והוא בעצמו כותב שם - וזה דבר נפלא בס"ד - ודו"ק. ולהאיר באתי דבנועם מגדים פרשת משפטים על הפסוק אם כסף תלוה את עמי אופן י"ג וזל"ק, או ירמוז על התחברות שיכול הצדיק לחבר בני ישראל בקדושה יתירה בשבת, והעיקר בסעודה השלישית, וגם אז אם יקדים לישב, לא יועיל רק העיקר בחשיכה בתוספות שבת ויו"ט עיי"ש. ובדברי יחזקאל פרשת כי תבוא מבאר החילוק בין היראים היושבים בצוותא

אצל צדיק ומזמרין שירות ותשבחות, עת רעוא דרעיון אשתכת, ובין המתנהגים כביכול עפ"י השו"ע, עיי"ש.

(ז) ובמאמרו הנפלא של מייסד המכון שליט"א ראיתי לנכון להוסיף שני ענינים (א) הענין המקובל מאד אצל תלמידי הבעש"ט שלא ידבר שום דיבור קודם התפלה ומקורו טהור מהרבי רבי אלימלך זיערעבי"א, ובצעטיל קטן שלו ובמכתביו (בנוע"א פר' וארא על הגמ' ברכות ג.) שכאשר מדברים קודם התפלה, הרי"ז מבטל כוונת התפלה בידים. וכבר"ק מרן אדמו"ר זי"ע מביא בשפע חיים, דהכניסה היתה אסורה בהיכל קדשו קודם התפילה ובשם הרבי רבי מענדעלע מרימנוב זי"ע איתא, בדביבור אחד לבטלה קודם התפלה מרחח את היראת שמים שלו בידים ממש. (ב) וענין לימוד גפ"ת קודם התפלה דהרב רבי יונתן ז"ל בספרו יצירות רבש (ח"א ררוש ו) כתב אשרי איש קובע עתו לתורה קודם התפלה ואח"כ יתפלל ברעותא דליבא "ואז בלי ספק יפתחו לו שערי שמים" עיי"ש. ובתולדות י"י פרשת נח וזל"ק ... והעצה הוא לעסוק בתורה קודם התפלה ואז יוכל להתפלל בכוונת הלב ובמחשבה זכה והתפלה מקובלת כי תכין לבם עיי"ש. והא לך לש"ק של כבר"ק מרן אדמו"ר זי"ע ועכ"א (מכתבי תורה קצ"ו) ועיקר דרכי החסידות אינו תלוי בנוסחאות כלל, ורק להתפלל בכוונת הלב טהורה "וכאשר קבלנו מאבות"ק זי"ע שילמדו ב' דפים בגמ' ותוס' קודם התפלה ובזה תליא עיקר החסידות", וד"ל.

הא לך מנחתי אשר הבאתי בתנינה שבעה הערות והארות בקובצים הנפלאים.

הכ"ד הכו"ח ביקרא דאורייתא ובידידות רב

י. פ. ל.

שיכון צאנו מאנסי נ"י

יום ו' פרשת בהעלותך תשנ"ה

שוכט"ס אל הרה"ח ר' מנחם מענדל וויזניצער עורך הקובץ נחלת צבי

אחדשה"ט כראוי וכנכון.

רציתי בזה להעיר כמה הערות אודות קובץ י'.

(א) בדף כ"א בתולדות של הרה"ק ר' משה מקוויניץ כתוב שנפטר בשנת תקפ"ה, כמדומה לי שזה טעות, אלא שנפטר בשנת תקפ"ח (כן ראיתי בכמה מקורות).

(ב) בדף קי"ז מביא מדרש שאסתר הכינה לסעודה מאכל בצורת משולש כדי להזכיר זכות שלושת אבות, וכיון שראה המן את המשולש, תש כחו, ע"כ ולא צוין מקור של מדרש זה. ראיתי רעיון זה בס' ברכת חיים, בשם ר' יעקב ברלין (אביו של הנצי"ב) והביא הילקוט שמעוני על הפסוק (אסתר ו, א) "כלילה ההוא נאדה שנת המלך" "נדרה שנתם של שלשת אבות ממערת המכפלה", ובזכות זה תש כחו של המן.

(ג) במדור קוראים כותבים דף רכ"ד, תמה י.ד. על מה שהר"ר זושא חותם "במוהר"ר אברהם" (ולא בן ר' אליעזר ליפמאן). ראיתי באנציקלופדיה לחסידות (ספרים, דף רפ"ג) שבמהדורת סלאוויטא שנת תקנ"ד נפלה טעות זו שבמקום ר' אליעזר ליפמאן נדפס ר' אברהם.

ואסיים בכרכה שתזכו להפיץ מעיינות החסידות תוצה עוד ועוד ושיתרומם קרן התורה והחסידות.

כ"ד מרדכי דוד וועטטענשטיין
ברוקלין

יום שנכפל בו "כי טוב" לס' מה טובו
אוהליך יעקב וגו' תשנ"ה לפ"ק

השלום והברכה, מאשר לו המתנשא
והממלכה, אמע"כ האי גברא רבא ויקרא

הר"ר מנחם מנדל וויזניצער שליט"א נשיא
מכון נחלת צבי

הן כל יקר ראתה עיני כאשר הופיע אור
חדש, הקובץ המלא וגדוש, בפנינים יקרים
ליקוטי אמרים ואסיפת דברים בתורת
החסידות ותולדותיה נחלת צבי קובץ י', אז
אמרתי אבא במגילת ספר זעיר, בכתב בהיר,
כעט סופר מהיר, עם כמה הארות והערות
והוספות קצרות.

א - בשער מצות צריכות כונה בנוגע
לענין לשם יתור, ראוי לציין מש"כ בספר
ישמח משה פר' כי תשא עה"פ כי אורישי
גויים מפניך, בשם ר"ז מפראג מח"ס אור
לישרים, ותוכ"ד הם שענין אמירת לשם יתור
הוא כמו תנאי שמתנה שאינו עושה המצוה
רק לשם ה' וזולת זה היה כמתכון בפירוש
שלא לצאת י"ח ובזה כו"ע מורי דלא יצא
(אפי' למ"ד מאצ"כ). ומרויח בזה שאם ת"ו
ירצו החיצונים לחטוף את המצוה ואינו עולה
לשם ה' אז לא נחשב בכלל למצוה ואין להם
מה לחטוף ע"כ מושכים ידיהם מזה המצוה
ועולה לשם ה', ועיי"ש מה שפי' בזה הפסוק
בתהלים רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי
למלך וגו'. עוד ראוי לציין שבכמה מקומות
נוהגים שכליל י"ז אייר ל"ב בעומר אין
אומרים הלשם יתור קודם ספירת העומר
לכבוד הנודע ביהודה.

ב - במאמר ראה עניי ועמלי, יש להוסיף
מה שמוכא בסו"ס ילקוט מנחם, שפעם
הראה ר' מנחם מנדל מרימנוב לתלמידיו
איש עני שהלך יתף בימות החורף, ואמר
להם כי באמת זה הצער שיש לו יכול להיות
לכפרת עונותיו, רק יען שהוא אינו מרגיש
ולא שם אל לבו שזה יהא לכפרת עונות אין
לו בזה כפרת עונות, ובחינם הוא מצטער, כי
מה שהקב"ה מעניש ומיסר את האדם הוא
כדי שירגיש וישים אל לבו וישוב אל ה'
וירחמהו. עוד בענין הנ"ל, מה שמוכא בספר
המעין הנצחי שפעם שאלו את ר' שמעון
מיערוסלוב זצ"ל במה הארכת ימים (כידוע
שהאריך ימים וזכה להסתופף בצל
אדמו"ר"ם של חמש דורות) וענה בטוב טעם

שבהגיע איזה צער לב"א לא שמים אל לבם שבאמת מגיע להם על חטאם, ועוונותיהם היא שגרמה להם כי המרו אמרי קל ועצת עליון נאצו, רק חושבים שזה אינו מגיע להם ובחינם מתיסרים, ומהרהרים אחר מידותיו יתב"ש, ע"כ מזמינים אותם לדין בבית דין של מעלה להראות להם שהדין דין אמת והכל בצדק וביישר - אבל אני - סיים, שמעולם בהגיע לי איזה צער כל שהוא הנני מקבלו באהבה בידעי שכוראי על איזה חטא בא, ומאמת את הדין על כן אין מזמינים אותי לבי"ד של מעלה להודיעני שהדין דין אמת.

ג - במאמר תולדות משפחת מרגליות (וכן בקובץ ט' במאמר על ר' מרדכי מקורין) הוזכר שם ר' חיים מרדכי מדובנא שהוא בעמח"ס שערי תשובה, אמרתי להאיר שבספר שדי חמד בכללי הפוסקים סי' ט"ו אות כ"ח חוקק אם ר' חיים מרדכי מדובנא חיבר הספר שערי תשובה או אחיו ר' אפרים זלמן בעמח"ס יד אפרים ומביא חבילות ראיות שר' אפרים זלמן הוא שחברו שהרי בהרבה מקומות מציין לעיין באחד מספריו בזה"ל ועיין מה שכתבתי ביד אפרים או ועיין בספרי בית אפרים וכדו' וכן בספרי מציין כמה פעמים ועיין מש"כ בספרי שערי תשובה, ומאידך גיסא בהסכמת ר' אפרים זלמן להשערי תשובה כותב בפירושו שחברו אחיו ר' חיים מרדכי מדובנא וכן ייחסוהו אליו בכמה ספרים, ובסוף דבריו מגיע למסקנא ששניהם חברוהו ומה שחסר זה מילא זה ומביא ממה שכתב בעמח"ס פתחי תשובה ואהע"ו (שהוא עשה כמעשיהם על אהע"ו) בהקדמתו, שהשערי תשובה חברו ר' חיים מרדכי מדובנא ואחיו ר' אפרים זלמן מרגליות, ולפי זה הכל שריר וקים.

ד - בשער מכתבי קודש, אצל מכתבו של ר' דוד צבי שלמה מלעלוב, בהתולדות כתוב לאמר שאמו אשת ר' אלעזר מנחם מנדל מלעלוב שמה פיגא מאטיל, ועיין בסו"ס שושלת בוסטון כתוב ששמה מאטיל פיגא. עוד מה שכתוב שם שאמו אשת ר' אלעזר מנחם מנדל מלעלוב היתה בת ר' צבי הלוי

הורבין בן החוזה מלובלין ושהיה חתן ר' נטע מחעלם בעל נטע שעשועים, כן הוא גם בסו"ס שושלת בוסטון, ועיין בספר ימי זכרון בג' תמוז ר' א"ל מוואלטיסק מוזכר שם ר' צבי הלוי הורבין בן החוזה מלובלין בין חתניו של ר' ארי' לייב מוואלטיסק וכן איתא גם בתולדות החוזה שבסו"ס זכרון זאת.

ה - במדור קוראים כותבים, במכתבו של יעקב יושע דוויק, הציע השאלה אורות שם אביו של הרבי רבי זושא מהאניפאלי, שהרי בנועם אלימלך חותם במוה"ר אברהם וכו', כבר הערתי פעם בענין זה לעיין בספר בוציאנא דנהורא כותב שם שחקר ובירר ששם אביו היה אליעזר ליפמאן ומה שחותם פעמיים במוה"ר אברהם וכדו' זה טעותו של המדפיס שרצה לפענח הראשי תיבות של במוה"ר א"ל ועיין גם בסו"ס מים רבים שאסף ר' נתן נטע מקאלביעל כותב כן כנ"ל.

ו - במדור קוראים כותבים, במכתבו של הרב יחיאל בויס, העיר עמש"כ שאמר מהרי"ד מבעלזא שלא נגבהה קומתו של הבאמ"ח בשבת וכו', כן שמעתי מפ"ק של האדמו"ר מנאראל שליט"א שמהרי"ד מבעלזא אמר שבג' דברים העולם טועים וזה אחד מהם, ועיין בספר תו חיים (סו"ס שער התפילה) בתולדותיו של ר' חיים מטשערנובין כותב שם, ומרגלא בפי ההמון שראוהו בכל ש"ק בקומה גבוה כמידת ראש בערך מאשר גבהו בימות החול, אבל מעתיק שם מש"כ בספר קבוצת יעקב וז"ל שאלתי את אבי ז"ל אם אמת הדבר מה שאומרים כי מן ערש"ק אחרי טבילתו עד מוצאי ש"ק גבה במידת ראש? והשיב לי, בני אתה ידעת כי אין דרכי לגזום וגם לא מדותי קומתו וכו' ובבואו מן המקוה לא בא אותו האיש שהלך ונדמה כליל לאיש אחר בצורתו ובקומתו עכ"ל, וכתב רק שנשתנה צורתו ולא שממש גבה במידת ראש.

בשולי מכתבי, אביעה הערכתי על פעולותיו הנשגבות ועבודתו החשובה למען תורת החסידות ותולדותיה בכלל ובפרט אין

מילים בלשוני ורל שפתי משבח פרשת גדולת פעולותיו וברכתי צרופה בזה כה יתן ה' וכה יוסיף שיוכה להמשיך בעבודת הקודש ולהוסיף כהנה וכהנה בכפל כפלים בהפצת מעיינות החסידות חוצה עביגו"צ.

הכו"ח בברכה
מנחם מנדל מאסטער

הערת העורך:

לאות א', בענין שאין אומרים לשם יחוד בספירת העומר לכבודו של הנודע ביהודה, עיין לעיל במאמרו של הגר"נ אורטנר שליט"א שנרפס בגליון זה עמ' פ"ח עיי"ש.

* * *

שלמא רבא
להמערכת נחלת צבי הי"ו

הפעם אודה על הפצת מעיינות התולדות והחסידות תוצה ואיככה אתאר את התענוג והשמחה בקראי קו' נחלת צבי י' בהדפסת שלשלת היוחסין ראיתי כמגלה ניצוצי אור הטמירין ואעיר רק חלק מה שנראה להעיר.

א) עמוד ק"פ - מגילת יוחסין של הרב יודא ארי' מבאהפאלי - תמהתי על המערכת מדפיס מגיוח"ס, לא מגלה זהותו של הכותב, ואיך הגיע למערכת, ואם יש צאצאים להכותב וכו' אולם לעצם המגיוח"ס יש הרבה לחקן ולהעיר.

ר' יעקב רובין אבד"ק הנ"ל אשר הי' אחד מגאוני הועד דארבע ארצות וצוקל"ה בן הקדוש ר' מענדעלי הי' חתן רב האי גאון מוה"ר יצחק הלוי הורוויץ" צ"ל בנו הקדוש ר' מענדעלי במקום בן הקדוש.

"הרב הגה"ק ר' יהושע הארוך מפרעמישלא בן הגאון הישיש מוה"ר פנחס אבד"ק פולצא ועיין בתשובת חות יאיר סי' קכ"ד וז"ל וקני ר' פנחס הנ"ל הי' בעל אחותו של הרמ"א ז"ל" כ"ז ערוב הוא וכבר שגו בזה הג"ר אפרים זלמן מרגליות

וצ"ל בספרו מעלות היוחסין דף י"א ומביא ג"כ על הג"ר פנחס גיסו של הרמ"א מש"כ בשו"ת חות יאיר וכתב שם שנראה שנעשה גיסו של הרמ"א בחיי הרמ"א שמביאו בתשובה סי' מ"ט, ובשנת ת"י מצינו הסכמת הג"ר פנחס הורוויץ אב"ד פולצא ואח"כ בב"ד שבפראג עי' בתשרי חות יאיר סי' הנ"ל והרמ"א נפטר לערך של"ג ומסיק הגר"מ דלפי"ז הי' הג"ר פנחס גיסו של הרמ"א קרוב לבן מאה עיי"ש. והאמת הוא שהי' שנים בשם הג"ר פנחס הורוויץ, הג"ר פנחס גיס הרמ"א לא הי' אף פעם בב"ד בפראג ורק נולד שמה ועבר אח"כ לק"ק קראקא ושם נפטר בשנת שע"ח, הג"ר פנחס אב"ד פולצא הי' בסוף ימיו בב"ד בפראג ונפטר שם בשנת תי"ד ועי' בס' כתבי הגאונים עמ' 73 שכתב שמה על הגר"מ "והנה הגאון הלזה מלבר אשר הי' אחד מן הגאונים המצוינים לבית ישראל ומגדולי הפוסקים האחרונים ויתר שאת ויתר עז לו על בני גילו כי היה ג"כ קורא הדורות מראש וסדר היוחסין של כל משפחה ומשפחה הי' גלוי וידוע לפניו והיה חוקר ודורש קדמוניות בעיון רב ובשקידה עצומה והיה מדייק מאד בשמא דגברא רבה בתולדות גאוני ישראל, בכל זאת נפל בכאן בפח השגיאה והחליף בזה גברא בגברא והרכיב שני אנשים נפרדים ועשה מהם איש אחד ללא נכון" וכו' עיי"ש.

"חתן הגאון מוה"ר יצחק כ"ץ ראפאפארט אבד"ק לויז" זה טעות וצ"ל אב"ד דקלויז אוסטרה.

"א"י הגאון ר' יעקב באב"ד הנז"ל אות נ"ג היה חתן הגאון מוה"ר שמואל אבד"ק מעזריטש נכד הגאון הק' ר' אברהם הלוי אחי רבינו המהרש"א ז"ל" וכן מביאים כותבי הדורות הג"ר שמואל הנ"ל הי' בן הג"ר אברהם סג"ל מקראקא אב"ד ריישא בן הג"ר נתן הלוי בן הג"ר אברהם הלוי אחי המהרש"א.

"אמו של זקניי הג' ר' שמואל הנז"ל אות ע"ד היתה נכדת הגאון האדיר רבינו בעל מגיני שלמה ז"ל" העתיק מכמה ספרי יוחסין שהג"ר אברהם (אבי הג"ר שמואל) הי' חתן הג"ר שלום שכנא כ"ץ ראש ומנהיג בקראקא

חתן הגר יהושע בעל מגיני שלמה ועי"ז היתה היא נכדת המג"ש, אמנם זה טעות שאמו של הגר שמואל אב"ד ריישא, אשת הגר אברהם היתה בתו של המגיני שלמה בעצמו ולא בתו עי' בר"ס עיר בנימין על הש"ס מהגר בנימין זאב היילפרין שכתב "הצעיר באלפי ישראל בנימין זאב, באמ"ו המנות הרב מה"ו שמואל דרשן, חתן הנגיד והראש ושר גדול בישראל כמוהר"ר אברהם סג"ל חתן הגאון המפורסם מה"ו יהושע זצ"ל מקראקא" ונרשם גם בפנקס ביה"כ בקראקא שנת תל"ט "פרשת פנחס עשה הרב ר' וואלף חתן הגביר פו"מ מו"ה אברהם נ"י חתן הגאון מו"ה יהושע זצ"ל ברית מילה פה. ועי' גם בהסכמתו על הדפסת עין יעקב באמסטרדם ובא שם על התתום "הק' אברהם בלא"א מו"ה נתן סג"ל זצלה"ה חתן הגאון מו"ה יהושע זצלה"ה" עי' כ"ז בס' עיר הצדק ובתולדות פני יהושע במכ"ע הפלס, ובס' כלילת יופי ח"ב, ובתולדות הגר בנימין זאב אשכנזי היילפרין במכ"ע דגלנו - תרפ"ח.

"הגר" מרדכי ר' לייבוש'ס פו"מ מואלקאווא אחי הגאון הרמ"א ז"ל" זה שיבוש וטעות גלוי ר' מרדכי ר' לייבוש'ס לא הי' אחי הרמ"א ויש ביניהם יותר ממאה שנים רק שם אביהם דומה שאבי הרמ"א הוא הגר" ישראל איסר מקראקא, ואבי הגר" מרדכי ר' לייבוש'ס הוא הגר" ישראל איסר מפינסק ובריסק, ומשום זה טעה הכותב, ועי' גם מחסר יחוסם עד המהרש"א שהגר" ישראל איסר מפינסק הי' בנו של הגר" משה בעל מהדו"ב חתנו של המהרש"א ולמעב"ק וגם יחוס חמיו של ר' מרדכי ר' לייבוש'ס, הגר" ארי' ליב הכהן אב"ד לוצק ועי' בספרי יחסין באריכות.

"א"ז הגאון ר' יוקיל אב"ד באלאכאווא היו לו ארבעה בנים וכו'" יש שכותבים שונה סדר הנשים וילדיו בס' לתולדות הקהילות בפולין כתב שגם הגר" מנחם מנדל אב"ד באליתאב הי' מזרעו מכתו של הגביר ר' יודא אהרן פרנקל מבראד.

"ויחוסו כחוב בס' אנשי מופת" הוא ספר על חכמי בראדי שחיבר הירען הבקי ר'

אברהם איטינגא ז"ל מדוקלא שהרבה אנשים וספרים וחוקרים מצטטין ממנו, ואשר לדאבונו נעלמה מאתנו ספר יקר זה.

"מרת מרים היתה בת הגביר הרב החר"ף מוה"ר זלמן בעריש ראטענבערג מבראטשיץ" להגר"ר זלמן בעריש הי' עוד בת מרת פערל אשת הנגיד החסיד ר' מאיר הלוי שטיינבערג הוריו של הגאון האדיר ר' אברהם מנחם מנדל שטיינבערג אב"ד בראדי מח"ס שו"ת מחזה אברהם ועי' שם בר"ס אגרת היוחסין ועי' גם-בס' היחס מן משפחת שטיינבערג - תרצ"ה.

"בן הרב הגה"ק ר' דוב בעריש אבד"ק איזיליוויטץ" צ"ל הגר"ר יצחק דובעריש כ"ה בשו"ת מאיר נתיבים לאחיו סי' מ"ב, נ"ג.

"בני הגה"ק ר' צבי הירש אבד"ק איזיליוויטץ בן הגאון ר' משה אבד"ק טארנאגראד" חסר דור אחד שהגר"ר צבי הירש הי' בנו של הגר"ר יוסף מרגליות מואלקאווא אבד"ק איזיליוויטץ בן הגר"ר משה אב"ד טארניגראד. כ"ה בקו' בית צדיקים בסו"ס נפלאות היהודי. וטעות זה חוזר גם באגרת היוחסין בר"ס שו"ת מחזה אברהם שמצטט מקו' הנ"ל אשר כנראה הסתמך עליו ועכ"ז מחסר דור זה. והגר"ר יוסף הי' חתנו של השר והטפסר הגר"ר יצחק מואלקאווא ולמעב"ק עיי"ש. גם יחוס חותנו של הגר"ר צבי הירש אבד"ק איזיליוויטץ עיי"ש.

"הגר"ר מענדל וכו' נכד הגאון האדיר מהר"ם מראטענבורג ז"ל" חסרו לנו אופן ההתייחסות, וגם זה דבר חידוש.

"הגאון ר' בעריש אב"ד איזיליוויטץ הנז"ל אות פ' היה חתן הגאון ר' אברהם אבד"ק פוזנא בן הגאון אברק"ק הנ"ל בן הגאון ר' יצחק אבד"ק הנ"ל וכו' הגאון ר' יעקב אבד"ק פוזנא הנז"ל היה חתן הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ בעהמ"ח סמיכת חכמים" ונראה לטעות שהגר"ר יצחק בעריש אב"ד איזיליוויטץ נשא את פייגא בתו של הגר"ר יעקב אב"ד פוזנא ולא בנו הגר"ר אברהם כ"ה בקו' בית צדיקים הנ"ל וכן נראה לפי השנים שהגר"ר יעקב נפטר לערך ת"ץ והגר"ר יצחק דובעריש נפטר כשישי תצ"ו ולא מסתבר שהגר"ר יצחק דובעריש יהי' חתן בנו

הגר"ר אברהם - וגם בר"ס מחזה אברהם באגרת היוחסין טעה בזה.

"הגאון ר' יצחק כ"ץ בן הגאון ר' שמעון כ"ץ" צ"ל הגר"ר שמשון כ"ץ.

"אשת הגביר ר' זלמן בעריש הנז"ל אות ע"ז מרת גיטל היתה בת הגביר המפורסם מוה"ר מענדל כ"ץ אדעלסבערג מבראטשיץ", למרת גיטל הי' אחים ואחיות, אחיה הגר"ר שאול כ"ץ אב"ד בראדישין, הגביר ר' יצחק ליב מחסירי הרה"ק רד"מ מטשורטקוב, ר' אברהם שלום מברודשיץ, מרת טעמא אשת ר' אברהם לבנסטר, כ"ז מס' מגן אבות לר' בנימין שמרלר - תרצ"ו.

"הגביר ר' אברהם כ"ץ בן הגביר האדיר ר' גרשון מענדל כ"ץ שהי' נקרא ר' מענדל רוסלינער" חוץ מכנו הגר"ר אברהם, הי' לר' גרשון מענדל עוד ילדים. (1) בנו הגר"ר מיכל כ"ץ אשר הי' מונח בהוואהל עם הגר"ר משולם איגרא לקבלו לרב בטיסמניץ. ובתו הי' מלכה שחתנו אשת בתה מרת טויבא הי' אשת הגר"ר חיים צבי פישלער מברודשיץ אבי הגר"ר יחיאל מיכל פישלר מפרעמישלן מח"ס חסדי אבות - תרמ"א. (2) חתנו הגר"ר ישראל תריף וואהל מבראדישין אבי הגר"ר צבי ארי' וואהל אב"ד נאדבורנא.

"בן הגר"ר יהודה לייב כ"ץ בן ר' מאיר כ"ץ בן הגאון ר' יונה נחום אחי הגאון הש"ך", בזה גילה לנו הכותב שר' יודא לייב אשר הי' נכד הגר"ר יונה נחום - שכן כתב בהקדמת ס' חסדי אבות - תרמ"א ומשם לאגרת היוחסין בר"ס שו"ת מחזה אברהם הי' עי' ר' מאיר כ"ץ בנו של הגר"ר יונה נחום, ובס' מגן אבות הנ"ל מביא שהגר"ר יודא לייב הי' בן הגר"ר יונה נחום עיי"ש.

"הגר"ר משה היילפרין אב"ד בארדיטשוב", ממנו יצאה משפחה גדולה ומיוחסת ואביאם רק בקצרה. (א) בנו הגר"ר יוסף תריף היילפרין אב"ד בארדיטשוב ומוכא במגיתו"ס זו והוא הי' אבי הגביר ר' ישראל היילפרין ז"ל מבראדיטשוב אבי הגביר ר' יעקב יוסף היילפרין מבראדיטשוב אבי הגר"ר דוד היילפרין שנשא את מרת לאה בתו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין. (ב) בנו הגר"ר אברהם שאול אב"ד לוטשטין אשר

יוצ"ה הי' לשם ולתפארת לתורה וגדולה במקום אחד אשר אכ"מ להאריך. (ג) בנו הגר"ר שמואל. (ד) בנו הגר"ר ישראל פינליס מלבוב. (ה) בתו מרת רויזל אשת הנגיד ר' איציק האראדענקיר. (ו) בתו מרת ראציל אשת הגר"ר גרשון מענדל רוסלינער הנ"ל. הגר"ר ישעי' אבי הגר"ר משה היילפרין אב"ד ברדיטשוב הי' אב"ד וויטקיב והי' חתן הגר"ר ישראל היילפרין אב"ד סוויזו בן הגר"ר אברהם אבלי אב"ד קאוולי חתן הגר"ר יחיאל מיכל עפשטיין חתנו של הלבוש. עי' בס' עטרת תפארת ישראל, ובקו' שלומי אמוני ישראל תו' ב'.

"אשת זקיני הק' ר' שמואל כ"ץ מרת טעמי היתה בת הה"ג ר' משה גד אשר הדפיס הטורי זהב על האה"ע נכד הטו"ז מכתו של הב"ח ז"ל", בס' חסדי אבות הנ"ל וכן אחריו בר"ס שו"ת מחזה אברהם כתב שאשת הגר"ר שמואל כ"ץ טעמי שם אמה ביילה בת ר' משה גד אשר הדפיס הטו"ז, הגר"ר משה גד הי' בן הגר"ר יואל אב"ד שעברשיץ בן בתו של הטו"ז.

"הגר"ר יהודה לייב הנז"ל היה חתן הגאון בעל משאת בנימין ז"ל", באגרת היוחסין בר"ס מחזה אברהם כתב שהגר"ר יודא לייב הי' נכד המשאת בנימין ופלא הוא שהי' לפניו הספר חסדי אבות ששם מקור לכל היחוס ושם כתב חתן המשאת בנימין.

(ב) בעמוד קפ"ט - אגרת יוחסין למשפחת ר' שלמה לנדא מדאלינא. יש חילוקי דעות שמה, בין ר' אפרים מנחם מנדל פערל שכתב שבתו של ר' שלמה לנדא הי' כלתו של הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב היינו אשת בנו ר' יוסף מיאמפעלע, ובין הידען המפורסם ר' אברהם איטינגא שכתב שהי' כלתו של ר' יוסף מיאמפולי, ואשת בנו הרה"ק ר' חיים מסאטנוב, אמנם על חותנו של הרה"ק ר' יוסף מיאמפעלע כבר כותב נכדו האדמו"ר רבי דוד יצחק אייזיק ז"ל מסקוליע - ברוקלין בס' משנה לחם וקו' תורת חיים - תש"ח, וחוזר הרבה פעמים בספריו שהי' ר' מנחם מאהן נכד הטו"ז והב"ח והרמ"א, ובין קצת ממשפחת

אדמור"י שאץ מקובל שהרה"ק ר' חיים מסאטנוב ה' חתן הרה"ק ר' מרדכי מנסכזי כ"ה גם בס' דעת שלום להג"ר שלום משאץ - לונדון ש"ל לאחרונה - תשנ"ד מביא בשם האדמור"ר מבעלזא זי"ע זו' של הרה"ק חיים מסאטנוב ה' מרת שיינדיל שנפטרה כ"ט תמוז תר"ח כ"ה בס' דעת שלום על פרקי שירה ועוד ספרים. ולעצם השערת ר' אברהם איטינגא לא מובן שאפשר שהרה"ק ר' משה מיאמפלא ה' נכד ר' שלמה לנדא מדולינא ע"י חמיו של זקנו הרה"ק ר' יוסף מיאמפאלא ולא ע"י אביו ר' חיים מסאטנוב, וכמ"ש ר' אפרים מנחם פערל.

והנה

ומש"כ שם הג"ר אברהם איטינגא "והנה שמעתי כי אביו זקינו הר"ר נחום סג"ל ה' חתן הג"מ יהושע אב"ד פודקאמין נכד בעל פנ"י, הנה מהג"מ יהושע אב"ד פודקאמין נודע לי כי בנו של הר' יהושע ה' הרב ר' ישכר מקאליש בעמח"ס הלולא דפסחא אך דבר זה שה' נכד בעל פנ"י לא נודע לי, כי אם היה נכד בעל פנ"י בטח לא נמנע הר"ר ישכר הנ"ל מלכתוב זאת בספרו הלולא דפסחא". והנה זה שנמנע הג"ר ישכר לזכור שהוא נכד הג' הפנ"י כנראה אינו ראי' שאינו מצאצאיו שאחד מנכדיו מזכירו אותו בספריהם, דלהג"ר יהושע מח"ס הלולא דפסחא על הגש"פ ה' בת מרת פרימציא ע"ה אשת הרה"ח המקובל ר' חיים צבי סג"ל איש הורוויץ מברידאוויץ ולהם בן הר"ר יעקב הלוי הורוויץ ז"ל ממידאן שה' אבי הר"ר משה מנחם הלוי ממידאן אביו של הר"ר אלעזר אלימלך הלוי הורוויץ מדולינא שהו"ל כמה ספרים וביניהם ס' כנפי יונה לרמ"ע מפאנו - תרמ"ד והוא כותב שם שאביו של הג"ר ישכר, הג"ר יהושע אב"ד פודקאמין ה' דור ג' להג' בעל פנ"י והיינו שהג"ר יהושע ה' בן הג"ר משה אב"ד טשארטקוב בן הג"ר שלמה דוב אב"ד גלונא בן הג' בעל פנ"י. ובספר אחר שהו"ל הנ"ל ס' ליקוטי אמרים - תרע"א מכנהו הג"ר יהושע "הורוויץ" אב"ד פודקאמין, ועי' בס' כתבי הגאונים ובס' עטרת יהושע שהג"ר משה אביו נשא את מרת פעסל בתו של הג"ר

יצחק הלוי הורוויץ אב"ד אה"ו ואפשר משום זה נקרא ר' יהושע הורוויץ. הר"ר יעקב הלוי הורוויץ ממידאן הנ"ל ה' גם אבי מרת שרה ע"ה אשת הר"ר שמואל צבי פיקסלער ז"ל מביסטרא אשר השאירו אחריהם משפחה ענפה וגם אבי הרה"ח המקובל ר' חיים גדלי' פיקסלער ז"ל מביסטרא. עי' גם בס' ארחות ישרים - תולדות אנשי שם (תשנ"א).

ג) בעמוד קצ"ג - תולדות מש' מרגליות - הר"ר חיים עוזר מרינובסקי "וכך גם יתגלה לנו בזכות כותב האגרת שבעל השערי תשובה הגו נין ונכד להג"מ ר' אליעזר אב"ד לומבלא שה' בנו השלישי של הגאון ר' מ"מ דנן וכו'" ובמח"כ נעלם ממר דכבר קודמו וגילה לנו זה הג"ר אפרים זלמן מרגליות אחי בעל השערי תשובה בס' מעלות היוחסין וכנראה גם הגאון"מ ידע מזה. ועי' גם בס' ענף עץ אבות ובס' אבות עטרה לבנים ועוד. וגם רוב דבריו כבר נדפס בהרבה מקומות. אמנם כל מה שנתגלה לנו בזכות כותב האגרת הוא שהר"ר אברהם יעקב שווערדשארף ז"ל ה' נכד הג"ר אלכסנדר סנדר מרגליות בעמח"ס שו"ת הראם (ולא מהרא"ס) ולא נודע לנו האין.

ד) בעמוד רי"ב - "ישנו קונטרס על תולדות האוה"ח הק' מאת הרב ראובן מרגליות ובסופו הסכמה והערות מאת הגאון רבי מאיר דן פלוצקי בעל הכלי חמדה בשם ניצוצי אור וכו' ובסוף התשובה יש תוספות מהרב חיים רפפורט חתום תשרי תק"ד הרי שאז ה' עוד רא"ג באיראפע וכו' עיי"ש" ובמח"כ אין כאן תוספת בשו"ת נודע ביהודה מהג"ר חיים כהן רפ"פ, ורק בשו"ת רבינו חיים כהן מהגרי"ח כהן רפ"פ אב"ד לבוב יש בסופו קו' שאלת חכם ושם יש בס' א' תשובת הג"ר בעריש בן הג' בעל פני יהושע באותו שאלה וחתום שמה כ"ד תשרי תק"ד עיי"ש. ועי' כ"ז מש"כ הג"ר מאיר דן פלוצקי בעל הכלי חמדה הנ"ל יותר בארוכה במאמרו במכ"ע דגלנו "לכותבי הסתוריא" בקורת חריפה על כמה ספרי היסטוריא וביניהם על ס' גנוי נסתרות שהמחבר נודע לו

והנה

ליהודי כשר וירא וחרד. ואגב זה שהמעשה הנזכר בתשובה ה' לערך שנת תק"ג הוא גם סתירה למה שרצו ההיסטוריים לזרוק ענן שחור על הרבנית מרת חיה בת הג"ר צבי הירש מזאמיטשט ואשת הג"ר ארי' לייב ברנשטיין רב המדינה אשר ממנה יצאו גדולים ורבנים וביניהן הג"ר צבי הירש חיות מזאליקאווא ורצה לפוסלה ח"ו - עי' בספר ברורי - גלבר ובס' מופת הדור וכבר הוכיח הג"ר ראובן מרגליות ז"ל במכ"ע סיני שנה י"ג שא"א שמאימת רב המדינה ברח הנוב"י שבשנת תק"ג לא ה' בכלל רב המדינה שנתקבל אחר שנת תקל"ח עיי"ש.

ה) בעמוד ר"כ - מעיר אחד על הקדמת ספה"ק תפארת שלמה שהג"ר יהושע יחזקאל פייוול תאומים ה' חתנו של הג"ר ינדא לייב אב"ד קראקא בן הג"ר יצחק אייזיק אב"ד פרעמיסלא, וה' באמת חתנו של הג"ר ארי' לייב פישליס אב"ד קראקא וכתב שמה ליישב עיי"ש. ובאמת אי"כ קשיא ולא תירץ דאין זה מהויות דאביו ורבא שצריכין ישוב ואשר ה' באמת טעות שמתחלפות עם שני הג"ר ארי' לייב אב"ד קראקא, ומש"כ שם שהג"ר יצחק אייזיק אב"ד פרעמיסלא אשר ה' חתן הג"ר יהושע בעל פנ"י ומגיני שלמה, ה' נינו של הב"ח היינו בנו של הג"ר יודא לייב בן הג"ר שמואל צבי הירץ אב"ד פינטשוב בן הג' הב"ח ואשר לפי"ז כותב המגי"ש בספרו שו"ת פני יהושע על הב"ח מחותנו, זהו דברי הבל דאנו לא מצינו שהג"ר יודא לייב נכד הב"ח יתחלפו בשו"ת עם זקנו הב"ח כמו שאר נכדים וכמו שמצינו כמה מתשובותיו נדפס בסו"ס שו"ת גאנוי בתראי ואשר כנראה ה' צעיר לימים או לא נולד בעת פטירת סבו הב"ח ואשר גם דודו הטו"ז גידלו וא"א שבנו יה' חתן המגיני שלמה - היינו נינו של הב"ח יה' חתנו של המגי"ש בן דודו של הב"ח שאינו מתאים לפי הדורות, וביותר שמצינו חתימת הג"ר יצחק אייזיק אב"ד פרעמיסלא בפנקס דווילנא יום ד' ו' מנחם אב ת"ו "במוהר"ש ז"ל" וא"א שה' בן ר' יודא לייב - עי' תולדות הפנ"י במכ"ע הפלס

שנה שניה. ויש עוד להאריך והנכון שה' בן הג"ר שמואל שמעלקא אב"ד אוסטרה עי' בר"ס אמרות טהורות - אמרות רברבי ועוד.

ו) בעמוד רכ"ז - יפה מה שהעיר אודות הג"ר יחיאל מיכל הי"ד מנעמרוב וכבר קדמו החכם המבקר ר' יוסף כהן צדק ז"ל מלונדון בס' שם ושארית בהערות והארות אות 48 וז"ל ושלשה ספרים נפתחים לפני, ירח האיתנים (אוסטרה תקנ"ו) נזיר השם (לבוב תרי"ט) שו"ת למטה יהודה (ווארשא תרנ"ב) שלשתם מתייחסים לנכדי הקדוש הג"מ יחיאל מיכל אב"ד נעמרוב נב"ם, וכבר מלתי אמורה מסורת אבות צריכה חזוק באתות לבית אבותם ושארית כ"י הקדוש הזה הוא ס' שבירי לוחות (לובלין ת"מ) אשר הו"ל בן אחיו הרב החסיד כמו"ה יצחק מוכיח אב"ד טרעבאוולא ובהקדמתו יקונן שדורי הקדוש השאיר אחרייו בת אחת ושני בנים ונגעה בהם די ה' ולא נשאר כי אם נכד אחד בחור חשוב וגם הוא נלקח עם השבי מעיר קאמניץ פאדאלסק לארץ ישמעאל ונשאר שם והלך לעולמו עכ"ל. אמנם נכדי הג"מ יהודה אב"ד פאטיק חתן אחי הקדוש מנעמרוב הג"מ אלעזר אב"ד זלאטשוב הנה הנם זה ברור ואמת עכ"ל. וכנראה שנקט לברור ואמת שלא נשאר צאצאים רק מאחיו וכל המתייחסים הם מאחיו.

אולם לפי התוקף ר' פייכיל הירש וועטשטיין בקו' דברי חפץ ה' לו בן ר' משה משולם דיין בקראקא ונמצא שמו חתום בשנת ת"י בין הדיינים "משה משולם בה"ק ר' יחיאל הי"ד" וכנראה שלא נהרג בן זה בשנת ת"ח. ובקו' זכרון אבות בסו"ס חידושי מהר"א (תרפ"ה) שהג"ר אברהם הכהן שד"ר מירושלים מח"ס וחשב לו הכהן, ושם הכהן ועוד ה' בן הג"ר יחיאל מיכל הכהן מלאסק שה' נכד מצד אמו להגה"ק מ' יחיאל מיכל מנעמרוב הי"ד. גם באגרת יוחסין בסו"ס שו"ת מהרא"ב להג"ר אברהם בנימין זילבערבערג ובסו"ס ח' מהרא"ל שהו"ל הנ"ל וגם בסדר היחוס הנדפס בסו"ס עצי זית ח"א לאחיו הג"ר יצחק יוסף זילבערבערג אב"ד קראסנאשילץ (חתנו של הג"ר מאיר דן

זצ"ל) שאמס הי' נכדת הג"ר יודא הלוי מליטא זצ"ל אב"ד ליטעמארסק בעמח"ס בית יהודה אשר הי' "חתן הרה"ג מוה"ר שמואל הכהן ז"ל מלאסק בהרה"ג מוה"ר יחיאל מיכל הכהן ז"ל מלאסק נכד מצד אמו להגה"ק מוה"ר יחיאל מיכל זצוק"ל זי"ע מנעמירוב נהרג עקד"ה בגזירות ת"ח וכו' עיי"ש.

ונאמנים ביותר דברי הג"ר עזריאל בספרו ריח נחוח שנדפס עוד בשנת ת"ר בווארשא שהוא נכד הגאון מו"ה דוד ז"ל אבד"ק זוואניץ חתן הרב הגאון מו"ה אליעזר מוכיח אביו של הרב הגדול מו"ה יחיאל מיכל מק"ק לאסק "ממשפחת הגאון הגדול מו"ה יחיאל מיכל אב"ד בנעמירוב שנהרג בעו"ה כ' סיון בשנת ת"ת ומזכירים נשמתו בכל ארץ פולין ביום כ' סיון ואינו כותב נכד או מגזע רק ממשפחת גם בשו"ת שמן רוקח החדשות - תרס"א בהקדמה מאת נכדי המחבר כתב שזקנו (אבי אמו של הג' בעל שמן רוקח) הג"ר שמואל הכהן בהג"ר יחיאל מיכל בהג"ר אלעזר מוכיח הי' ממשפחת הקדוש ר' יחיאל מיכל מנימירוב עיי"ש. אמנם הג"ר יחיאל מיכל גאלדשלאג אב"ד שעפס מתייחס אחר הג"ר יחיאל מיכל הי"ד ובניו ונכדיו מזכירים כמה בספריהם - נכדי ר' אברהם מרדכי גאלדשלאג מפלונסק בן לבנו הג"ר יעקב חיים זעליג אב"ד לובראנץ מו"ל ס' מרום הרי"ם להרה"ק מגאסטינין מזכיר אותו שמה, והוא עיי' שהג"ר אברהם אבי הג"ר יחיאל מיכל אב"ד שעפס הי' חתן הרה"ק ר' חיים זעליג משרענסק בנו של הג"ר יחיאל מיכל טענענבוים אב"ד ראדזין מגזע הקדוש ר' יחיאל מיכל אב"ד נעמירוב, וכן מובא סיפור בס' שבחי צדיקים שר' חיים זעליג הציג עצמו להרה"ק ר' ברוך ממעזיבו כנכד הקדוש מנעמירוב עיי"ש וזה מקור אשר קשה להזניח. ראה גם בס' שיר חדש ודברי שיר מהג"ר שמואל יעקב ראטה שי"ל מחדש בני-יורק בטופו מגיוח"ס שהר"ר פנחס הכהן מסאמטאר הי' חתן ר' יחיאל מיכל נכד הרה"ק ר' יחיאל מיכל מנעמירוב. ויש עוד להאריך בענין זה ודי לשעה.

ז) ואחרון דברי ראיתי וגם תמהתי "בספרים וכתבי עת שנתקבלו במערכת" מביא ספר "בעלי שם - התפשטות תורת הקבלה באירופא ע"י חבורת הצדיקים הנסתרים בהנהגתם של רבי אליהו בע"ש מוורמייזא, רבי יואל בע"ש מזאמאשטש, רבי אדם בע"ש מרופשיץ" אשר בתוך הספר כתב שכל תורת הקבלה אשר יש לנו בני אשכנז הוא מארץ ספרד עיי' איש אחד ר' יוסף יוזפא שבא מספרד לאשכנז (שגם זה הוא שקר שלא הי' שם יוזפא בספרד, זהו אחד מהכינויים בין יהודי אשכנז) ההתפשטות תורת הקבלה באשכנז הי' הרבה הרבה שנים לפני שר' יוסף יוזפא בא מספרד, כגון בעל הרוקח ובניו ותלמידיו ועוד הרבה, וכן בכל דף ודף של ספר זה בולטת ערכוביא בהיסטוריא ותולדות.

ונביא דוגמא אחת מני אלף, בנוגע צאצאי ר' אדם בע"ש נשאר לנו רק ג' מקורות (א) שנכדי הג"ר משה נחום אב"ד וואזשני (הונגריא) אבי הג"ר עמרם חסידא שעלה לארץ מתייחסים עיי' ר' משה נחום לצאצאי ר' אדם בע"ש עיי' בספריהם שו"ת בית שערים, ויגר יעקב על מועדים ועוד. (ב) במגיוח"ס למשפחת שטערנהאלל ובס' זכרון לראשונים ועוד מקומות מביא שהג"ר שאלתיאל אייזיק שטערנהאלל מקאלמייא הי' נכד ר' מן בנו של ר' אדם בע"ש. (ג) בס' יחס טשרנובל ורוזין עמו' 48 וגם בהגש"פ ארבעה אופני קודש מובא שהרה"ק ר' מנחם נחום מטשרנובל הי' מיוצ"ח של ר' אדם בע"ש - ועוד בס' שבחי בעש"ט מביא שלר' אדם בע"ש הי' רק בן יחיד. ועם כל המקורות אלו בא המחבר למסקנא שאם לר' אדם בע"ש הי' בן יחיד על כרחך הוא ר' מן וע"כ ר' נחום גאון (זקנו של הרה"ק ר' נחום מטשרנובל) הי' בנו של ר' מן (הגם שאפשר שהי' בת לר' אדם בע"ש ועיי"ה נכדו) וגם הג"ר משה נחום אב"ד וואזשני הוא בנו של ר' מן - כיון שלר' אדם בע"ש הי' רק בן יחיד (ועוד הפעם מי יאמר שלא הי' בת לר' אדם בע"ש) ואי קשיא האין שייך אחים בשם אחד כתב המחבר "יתכן ונפלה טעות

והמדובר באדם אחד אלא שבמקומות מספר השמיטו את שמו הראשון משה"ה הרי לפי דבריו הג"ר נחום גאון זקנו של ר' נחום מטשרנובל הוא הג"ר משה נחום אב"ד וואזשני, והרי ר' משה נחום נפטר שנת תקפ"ו, והרה"ק ר' נחום מטשרנובל נכד של ר' נחום גאון נפטר שנת תקנ"ח וזקנו ר' נחום נפטר עוד לפני שנולד נכדו שנקרא אחריו, גם הרי לפי"ז כל נכדי הג"ר משה נחום משפחות גדולות אנשי השם מהונגריא הם קרובים לגזע קודש מטשרנובל וכו' וכו' דברים מוזרים כאלו, וכהנה וכהנה יש הרבה בספר זה ודי במיעוט.

עוד דוגמא מה שמביא שם בעמוד 323 סברא אחד וכו'..... ופליאה הוא על המערכת שיקבל ספר זה.

בעה"ח ה' פר' קרח ב' דר"ח תמוז תשנ"ה

אסתפק לעת עתה בזה
הכו"ח בהוקרה
דובעריש וועבער
ברוקלין

הערת העורך:

לאות א' - אין המערכת מחוייבת לציין מהיכן מקור החומר, ובפרט שישנם כאלו הנותנים חומר רב ומתנגדים לפרסום שם - כמובן שזוהי זכות המערכת לכבד רצון איש ואיש.
לאות ז' - הספר הנ"ל יש לו הסכמות מגדולי התורה שליט"א בארץ ובגולה, וכמובן שבאופן כזה אין המערכת מחוייבת לבדוק את תוכן הספר מדף לדף.

ב"ה שיכון סקווירא יצ"ו
יום כ"ב תמוז תשנ"ה לפ"ק

החיים והשלום לכבוד הרבני החסיד המפורא וכו' מו"ה מנחם מענדל וזינצ'ר שליט"א ראש מכון נחלת צבי

באתי בזה להעיר ולהאיר איזה הערות על הקובץ הנכבד נחלת צבי גליון יו"ד.

עמ' פ' - מובא שהבעש"ט הק' זצוק"ל העריץ את הגאון בעל נודע ביהודא זצ"ל. - יש להוסיף לזה מה שכתב הרה"ח ר' חיים ליבערזאהן ז"ל בספרו צרור החיים אות קנ"ט שכ"ק אדמו"ר מהר"י מסקווירא זצוק"ל סיפר שהבעש"ט הק' אמר שהכריזו בשמים "הו זהירים ביחזקאל ותורתו", עיי"ש. גם מביא שם שכ"ק אדמו"ר המגיד מטשרנאביל זצוק"ל אמר על הגאון בעל נר"ב שהי' לומד תורה לשמה.

עמ' ק"ג - זיקוקין דנורא אות ר', "שאלו לאדמו"ר הזקן זצ"ל על נוסח התפלה, והשיב שקיבל הנוסח מאביו זצ"ל, ואביו מהקארלינער, והקארלינער מהר"א הגדול זצ"ל, והוא היה נתיב לא ידעו עי"ט. - בספר ארץ החיים אות י"ח מובא שהרה"ק הבית אהרן זצוק"ל אמר את זה להרה"ק ר' משה מקאריטשוב זצוק"ל בעת שהיו ביחד על שב"ק בעיר לוחין, עיי"ש הסיפור באריכות. [היו אז בעיר לוחין לחנך את ביתו של הרה"ח ר' ניסן ע"ה מחותנו של הרה"ח ר' אברהם הערשזאהן ע"ה חותנו של הרה"ח ר' חיים ליבערזאהן ז"ל מחבר ספר ארץ החיים].

עמ' ק"ה - זיקוקין דנורא אות י"ט, מובא הסיפור מהרה"ק המגיד מטריסק זצוק"ל שפעם לא נכנס לסליחות וכו'. - להעיר שסיפור זה מובא בשלימותו בהספר "סיפורים ומאמרים יקרים" [הוצ' מכון משכנות יעקב] עמ' נ"ה.

עמ' קכ"ט - על מאמרו של הרב יהושע מונרשיין הי"ו, "ראה עניי ועמלי ושא לכל תטאתי", יש להוסיף סיפור מכ"ק מרן אדמו"ר מהר"י מסקווירא זצוק"ל, הובא בקובץ "משכנות יעקב" גליון ב' עמ' י"ט, כפי שסיפרו כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ללה"ה.

"הרה"ח ר' יעקב שמשון ז"ל הזכיר פעם את עצמו לאדמו"ר מהר"י זצוק"ל על מצבו המר שהבנים אינם מתקיימים אצלו ר"ל, וביקש מאדמו"ר שיבטיחו בזש"ק, ענה לו אדמו"ר: כתיב את אשר יאהב ה' יוכיח,

יוכיח הוא מלשון הוכחה, שהשי"ת מראה להאדם שאוהב אותו שצריך לשוב אל השי"ת, והגם שאמרו רז"ל עד היכן תכלית יסורין אפילו הכנים ידו לתוך כיסו ליטול ב' פרוטות ועלה בידו אחד, משמע שגם זה נקרא יסורין, אבער דאס איז נאר ביי אדא איינער וואס האט דעת ומבין, אבל מי שאינו מבין נעמט מען איהם קניפען און ציפען און רייסען און בייסען ביז ער פארשטייט".

אשר החפץ

הכו"ח בהוקרה
שמואל חיים יעקב גרובער

*

אור לערב ר"ח אב תשנ"ה

כבוד הרבה"ח וספרא רבה יו"ר מכון
נחלת צבי בני ברק ר' מנחם מגדל שליט"א

אחדשה"ט כראוי

מה מאוד נהנתי להיות אצלכם במכון
בשבע העברה - תודה רבה לכם על הקבלת
פנים!

רצוני בזה - הערה קטנה (ששכחתי לדבר
פע"פ) אודות חסרון בקובץ ט' בדף
צו..שלכאורה חסר שם חלק העליון מהמכתב
קודש מהרה"ק ר' יחיאל אפרים
מפאקשווינצאי. תחת הקאפיא של המכתב
התחלתם בדברי המכתב ...אם אמנם... וחסר
חלק העליון של המכתב המתחיל...המכתב
נישואין מן שמחה... ואע"ג שהמכתב
מהרה"ק בכתב יפה וברה, ואפשר לקרות
הכתב בנקל, אבל מפני הכבוד ה"י כדאי
להדפיס המכתב עוד הפעם בשלמותו ויהי
דבר ולא חצי דבר.

ואסיים בברכת שלום וכט"ס ובהצלחה
רבה בעבודתכם הקדושה.

ויה"ר שנזכה כלנו לראות בנחמת ציון
וירושלים בב"א.

יהודה יונה רייך
מנצטטר

הערת העורך:

את חלקו הראשון של המכתב הנ"ל כתב המשמש
בקודש ואינו כ"ק של הרה"ק הנ"ל בעצמו, משום כך
נמנענו מלהדפיס את הקטע הראשון של המכתב, מכיון
שהכתב ברור וניתן לקרוא בנקל.

ב"ה, ח"י מנ"א תשנ"ה

כבוד הרה"ח הנעלה
מוהרמ"מ ויוניצער נר"ו,
עורך "נחלת צבי"

שלום וברכה!

בהמשך למאמרי (בגל' העשירי קודש)
עה"פ "ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי",
העיר הרה"ח מוהר"א אוסיבעל שליט"א את
תשומת לבי לספר "י"ג אורות" הנדפס
מחדש, ושם בעמ' מב נמצא הנוגע לעניינינו
בזה"ל:

פעם דיברו אצל רבינו [הרה"ק ר"ח
מצאנז] אודות אחד שאין לו שלום בית, אמר
רבינו: האם הוא אומר לכל הפחות (זאגט ער
כאטש) את הפסוק "ראה עניי ועמלי ושא
לכל חטאתי". ואמר הגה"ק מקאלאשיץ,
דמכאן שאם יש לו לאדם איזו עגמת נפש
יאמר הפסוק הלז, שהוא כמודה ומתוודה
שצערו בא לו מתחת חטאיו, ועל-ידי אמירה
זו פועל למחוק את חטאיו.

ושם בהע' לה, מה ששמע מחותנו
מוהר"י מפשעווארסק, שלהרה"ק ר' פנחס
דעמבציער (מחסידי לובלין וצאנז) היה לו
חבר שאמרו עליו שיש לו גילוי אליהו. פעם
שאלו לו מה אומר אליהו הנביא, והשיב ב'
דברים: א' שהדין וחשבון למעלה הוא קשה
מאד. ב' שאם אחד נמצא ה"י באיזו צרה
ואומר הפסוק "ראה עניי ועמלי", הוא דבר
גדול ומכפר הרבה מאד.

עוד מציין שם ל"לקוט אוהב ישראל"
(מ"שיח שרפי קודש"), שסיפר הרה"ק
מאפטא שהביאו אדם לפני ב"ד של מעלה
לדין, ובא מלאך והמליץ בעדו אך שסבל
יסורים בעוה"ז וכדאי שיהיו כפרה לאשמתו.

ורצו לפטור אותו מן העונש, אך בתוך כך בא
מקטרג אחד ואמר: אמת כן הוא שסבל
יסורים הרבה שכדאי לפטור אותו, אך נעניין
אם קיבל עליו היסורין מאהבה כדי שיהיה לו
לכפרת עון, ואם אמר על כל הבא עליו את
הפסוק "ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי".
וברקו אחריו ולא מצאו וכו'.

ועוד שם מ"לקוט מנחם" (מ"אמרי
יהודה"), שהרה"ק מרימנוב הראה לתלמידיו
עני שהלך יתף בחורף, ואמר להם, ראו כי
באמת זה הצער שיש לו יוכל להיות לו
לכפרת עון, רק יען שאינו מרגיש שזה הוא לו
לכפרת עון מדה כנגד מדה, על כן אין לו בזה
כפרת עון, ובחנם הוא מצטער. כי הקב"ה
מעניש מדה כנגד מדה, כדי שמהעונש ירגיש
האדם את חטאיו ויזכור מה שפגם, ויהיה לבו
נשבר בקרבו על חטאיו, ולב נשבר ונדכה
אלקים לא תבזה, ומוחל לו.

עד כאן מהאמור בס' "י"ג אורות"

בברכת הצלחה בעבודה"ק
יהושע מונדשיין

כבוד הרה"ח המפ"י איש האשכולות
מוה"י מנחם מגדל ויוניצער שליט"א
יו"ר מכון נחלת צבי

אחדשה"ט באה"ר.

ראשית הנני להוקירו מאד על פעליו
הנשגבים להפצת מעיינות החסידות, בהאדרת
כבוד שמים וכבוד צדיקי יסודי עולם תלמידיו
הבעש"ט הק' לדורותיהם זיע"א, אשר בוודאי
רב חילו בהחשת פעמי הגאולה העתידה ב"ב,
כמאמר משיח ה' לאור שבעת הימים
הבעש"ט הק' לכשיפוצו מעיינותיך חוצה.

יתן ה' ויוכה מע"כ להוציא מהכת אל
הפועל את כל רעיונותיו הנשגבים, בהרחבת
הדעת, יוריק ה' עליו ברכה עד בלי די
להצליח בכל מעשי ידיו להגדיל תורה
ולהאדירה.

הנני בזה בבקשה מיוחדת אל מע"כ, היות
ונמצא תח"י כת"י מכבוד סבי הרה"צ המפ"י
ר' מנחם מגדל גפנר זצ"ל, ובו מפורט סדר
היחס מאבותיו, (וזכיתי לשמעו מפיו כמה
פעמים), ועד כמה שירי יד כהה מגעת, לא
עלה בידי למצוא במקורות מידע נוסף על
שמות כמה משלשלת היחס, ע"כ אמרתי אולי
יועיל מע"כ לפרסם בקובץ "נחלת צבי" את
שמותם, ויהא הדבר לתועלת ולהוספת מידע
מציבור הקוראים שיהא בידם להוסיף מה
בנדון. ואלה שמותם:

א. הרה"ק ר' בנימין בן ר' אבא הכהן
המגיד ממאנסטרישטש זי"ע. [נאחיו של
הרה"ח המפ"י ר' שמעריל בולחובער, מגדולי
תלמידיו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ
זיע"א]. לעת זקנותו נסע להסתופף אצל
הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והרבי
ר"א קירוב מאד, והלך אחריו ועל כל פסיעה
ופסיעה אמר עליו "קדוש וטהור".

ב. הרה"ג ר' יעקב כ"ץ אבד"ק אוסישקע
[חתן המגיד הנ"ל].

ג. הצדקנית המפורסמת פרומע שרה ע"ה
[בת הרה"ג ר' יעקב הנ"ל] שהיתה נקראת
בפי כל "די פרומע שרה" מגודל צדקותה,
ולאחר פטירתה היה מקום מנוחתה, אבן
שואבת לפעול ישועות בקרב הארץ, ומכל
הסביבה באו להשתטח על קברה, ע"כ.

בהזדמנות זו הנני מפרסם בזה עוד שמות,
שיהיו אחד ביקש לברר אודותם:

א. המגיד הק' ר' יצ"ע (יצחק?)
ממאנסטרישטש זי"ע, וכמדומה ששם
משפחתו היה פערליפקע.

ב. נכדו הרה"צ ר' נחמן מלאך זצ"ל,
שהרה"ק ר' נחמן מברסלב זיע"א העיר עליו
שהיה נשמה גבוהה, ע"כ.

לפי המשוער אין קשר בין המגיד ר' יצ"ע
הנ"ל לבין המגיד ר' בנימין הכהן הנ"ל, כי

לפי המתואר משתמע שהמגיד ר' יצ'ע מקורו במאנסטרישטש שבאוקריינה בסביבות קייב. ולעומתו המגיד ר' בנימין מקורו במאנסטרישטש שבמזרח גליציה, במשולש שבין סטניסלב בוטשאטש ופודהייץ, שבה כיהן הגאון ר' שמואל יצחק שור מח"ס שו"ת מנחת שי.

אורה מאד לכל מי שיוכל לפענח צפונות להוסיף ידיעות בשמות הנ"ל.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.
בהוקרה והערצה רבה
ברוך גפנר
ק. ויוניץ בני-ברק

ה'תשס"ח חסדא

בסדרה הראשונה של קובצי "נחלת צבי" (א' - י')
היה מדור קבוע בשם "ספרים שנתקבלו במערכת".

אך היות והמדור התרחב מאד בס"ד לאחרונה והגיע לכמות של מאות ספרים, דבר שגרם למדור זה להתמשך על פני עמודים רבים מדי, באופן שהקובץ היה מקבל צורה של "קטלוג ספרים". אי לכך - בלית ברירה נגד רצוננו - נאלצים אנו להפסיק מדור זה בסדרה השניה של הקובץ, אותה אנו מתחילים בס"ד כעת.

במקביל עומדות בפנינו הצעות שונות שמטרתן האחידה היא פרסום הספרים שמתקבלים במערכת, באופן ובצורה שלא יהפך את הקובץ לקטלוג ספרים, ומצד שני יתן את הפרסום הנכון בהתאם. מקווים אנו בס"ד שלהבא יבוא הדבר על פתרונו בצורה נאותה ומקובלת.

בידידות
ובתקווה להבנה מלאה

ה'תשס"ח